

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
081 Право (право)

Суми 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 08.07.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін
Протокол від 25.06.2024 № 23

Розробник:

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук Парфентій Л.А.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету, кандидат економічних наук, доцент Кравченко О.В.
2. Завідувач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент Панасюк О.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр №4							
Тема № 1: Предмет бухгалтерського обліку	9	2	-	2	-	5	
Тема № 2: Бухгалтерський баланс	9	2	-	2	-	5	
Тема №3: Документація як елемент методу бухгалтерського обліку	9	2	-	2	-	5	
Тема №4: Система рахунків і відображення в них господарських операцій	9	2	-	2	-	5	
Тема №5: Проведення інвентаризації на вимогу правоохоронних органів	9	2	-	2	-	5	
Тема №6: Основні положення судової бухгалтерії	9	2	-	2	-	5	
Тема №7: Організація фінансової контрольної діяльності	9	2	-	2	-	5	
Тема №8: Організація та проведення перевірок Державною аудиторською службою України	9	2	-	2	-	5	
Тема №9: Сутність і процес судово-бухгалтерської експертизи	9	2	-	2	-	5	
Тема №10: Використання облікових документів при виявленні та розслідуванні корисливих зловживань в окремих сферах економічної діяльності	9	2	-	2	-	5	
Всього за семестр №4:	90	20	-	20	-	50	Залік

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр №4							
Тема № 1: Предмет бухгалтерського обліку	9		-		-	9	
Тема № 2: Бухгалтерський баланс	9	2	-	2	-	5	
Тема №3: Документація як елемент методу бухгалтерського обліку	9		-		-	9	
Тема №4: Система рахунків і відображення в них господарських операцій	9	2	-	2	-	5	
Тема №5: Проведення інвентаризації на вимогу правоохоронних органів	9		-		-	9	
Тема №6: Основні положення судової бухгалтерії	9		-	2	-	7	
Тема №7: Організація фінансової контрольної діяльності	9		-		-	9	
Тема №8: Організація та проведення перевірок Державною аудиторською службою України	9		-		-	9	
Тема №9: Сутність і процес судово-бухгалтерської експертизи	9	2	-	2	-	5	
Тема №10: Використання облікових документів при виявленні та розслідуванні корисливих зловживань в окремих сферах економічної діяльності	9		-		-	9	
Всього за семестр №4:	90	6	-	8	-	76	Залік

3. Методичні вказівки до практичних занять

Тема №1: Предмет бухгалтерського обліку

Практичне заняття 1 (д.ф.н.) Предмет бухгалтерського обліку

Навчальна мета заняття: ознайомитися з основними категоріями та методами бухгалтерського обліку.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Завдання та функції бухгалтерського обліку.
2. Об'єкти та предмет бухгалтерського обліку.
3. Господарські засоби, їх характеристика і класифікація.
4. Загальна характеристика господарських процесів.
5. Метод бухгалтерського обліку.

Виконати завдання

Завдання 1

Стосовно кожного пункту визначте:

1) це господарський засіб чи джерело формування господарських засобів?

2.1) якщо це господарський засіб, до якої групи господарських засобів (засоби у сфері виробництва, засоби у сфері обігу, засоби невиробничої сфери) він належить згідно класифікації за складом і розміщенням?

2.2) якщо це джерело формування господарських засобів, то якого типу (власні джерела формування господарських засобів, залучені джерела формування господарських засобів)?

№ з/п	Найменування
1.	Автокран
2.	Бензопилка
3.	Робочі коні
4.	Пральна машина
5.	Дизельне паливо
6.	Вантажні автомобілі
7.	Бензин
8.	Трактори
9.	Запасні частини
10.	Комбайни
11.	Пиломатеріали
12.	Зерноочишувальні машини
13.	Виробничий інвентар
14.	Заборгованість поставальникам за сировину
15.	Цемент
16.	Заборгованість перед бюджетом
17.	Заборгованість підприємства страховій компанії "Оранта"
18.	Мінеральні добрива та ядохімікати
19.	Прибуток поточного року
20.	Заборгованість покупців за продукцію
21.	Будівлі складів
22.	Заборгованість з оплати праці
23.	Плодовий сад
24.	Будинок культури
25.	Заборгованість по кредиту банку
26.	Мед для реалізації
27.	Будівля їдальні
28.	Грошові кошти на поточному рахунку
29.	Статутний капітал
30.	Резервний капітал

31.	Готова продукція
32.	Пайовий капітал
33.	Цільове фінансування на капітальне будівництво
34.	Довгостроковий кредит банку
35.	Векселі видані
36.	Векселі одержані

Завдання 2

Визначте за кожним пунктом, якого господарського процесу стосується зазначений об'єкт бухгалтерського обліку.

№ з/п	Об'єкт бухгалтерського обліку
1	Витрати на придбання засобів виробництва
2	Розрахунки, що виникають під час реалізації
3	Визначення обсягу виробленої продукції
4	Обсяг реалізованої продукції в натуральному вираженні
5	Фінансові результати від реалізації
6	Витрати на транспортування придбаних засобів виробництва
7	Визначення собівартості виробленої продукції
8	Витрати на навантаження та розвантаження придбаних засобів виробництва
9	Повна собівартість реалізованої продукції
10	Обсяг реалізованої продукції в грошовому вираженні
11	Витрати на виробництво продукції
12	Розрахунки з постачальниками

Завдання 3

Визначте на якій стадії бухгалтерського обліку застосовується кожен зазначений метод: калькуляція, подвійний запис, інвентаризація, рахунки, баланс, оцінка, документування, звітність.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 69-77.
3. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2016. 424 с.
4. Євдокимов В. В., Самчик М. Ю. Бухгалтерський облік витрат на ремонт власних основних засобів. *Ефективна економіка*. 2016. № 11.
5. Іванюта О. В., Самчук К. І. Бухгалтерський облік формування загальновиробничих витрат цехів основного виробництва великих промислових підприємств машинобудівної галузі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 22. С. 54-64.

6. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 844-848.
7. Писарчук О. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в контексті змін закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 1016-1020.
8. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : Нац. техн. ун-т Укр. "Київський політехн. ін-т ім. І. Сікорського", 2017. 247 с.
9. Стельмашук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік : Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 528 с.
10. Харченко С. І. Бухгалтерський облік виконання бюджетів : монографія. Кн.2. К. : Кондор, 2016. 544 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Відповідаючи на перше питання, студенти повинні розглянути завдання та функції, які виконує бухгалтерський облік у сучасній практиці господарської діяльності. Необхідно звернути увагу на роль бухгалтерського обліку в управлінні підприємством та його значення для покращення фінансових результатів діяльності підприємства та розкриття економічних злочинів.

Під час розгляду другого питання студенти повинні визначити об'єкти бухгалтерського обліку, суть предмету бухгалтерського обліку.

При розкритті третього питання необхідно визначити сутність господарських засобів, назвати основні класифікаційні ознаки господарських засобів, дати детальну характеристику об'єктів господарських засобів. Студенти повинні навести приклади господарських засобів, що використовуються в господарській діяльності підприємства.

Відповідаючи на четверте питання, студенти повинні розглянути сутність класифікації господарських засобів за джерелами утворення. Необхідно звернути увагу на способи формування власних та залучених джерел формування господарських засобів.

Вивчаючи п'яте питання студенти повинні розглянути характеристику господарських процесів діяльності підприємства. З'ясовується сутність та характеристика основних методичних прийомів методу бухгалтерського обліку, показується їх взаємозв'язок.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Охарактеризувати необоротні активи, що використовуються на підприємстві.

2. Визначити, що відноситься до оборотних активів. Навести конкретні приклади.

3. Назвати та охарактеризувати джерела залучених (позикових) засобів.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Проблеми впровадження в Україні міжнародних стандартів розкриття інформації (IOSCO): аналітичні аспекти.

2. Класифікація джерел господарських засобів.

3. Характеристика методів бухгалтерського обліку.

4. Формування власного капіталу як складова розвитку малого підприємництва.

5. Оцінка фінансових інвестицій та її вплив на достовірність балансу.

6. Концепція побудови бухгалтерського обліку в Україні.

7. Бухгалтерський облік інформації за сегментами.

Тема №2: Бухгалтерський баланс

Практичне заняття 2 (д.ф.н.), практичне заняття 1 (з.ф.н.) Бухгалтерський баланс

Навчальна мета заняття: вивчити форми звітності підприємства, порядок їх складання, затвердження та подання, навчитися складати баланс, у тому числі за розділами.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Зміст і будова бухгалтерського балансу.

2. Вимоги до бухгалтерського балансу.

3. Зміни в балансі, зумовлені господарськими операціями.

4. Значення балансу для управління підприємством і виявлення економічних злочинів.

Виконати завдання

Завдання 1

На підставі умовних даних згрупувати окремо активи та окремо пасиви за розділами.

№ п/п	Найменування
1.	Резервний фонд
2.	Незавершене виробництво
3.	Заборгованість з оплати праці сезонним працівникам
4.	Бензин
5.	Насіння
6.	Продуктивна худоба
7.	Вантажні автомобілі
8.	Дивіденди одержані
9.	Резерв для забезпечення виплат відпусток
10.	Корівники
11.	Прибуток нерозподілений
12.	Пайовий капітал
13.	Поточний рахунок в банку
14.	Резерв на дострокове пенсійне забезпечення
15.	Додатковий капітал
16.	Резерв забезпечення гарантійних зобов'язань по ремонту проданих виробів
17.	Відрахування в резерв оплати відпусток
18.	Заборгованість перед органам соціального забезпечення
19.	Заборгованість покупців за реалізовану продукцію
20.	Будівельні матеріали
21.	Трактори
22.	Дизельне паливо
23.	Цегла будівельна
24.	Заборгованість постачальникам за придбані основні засоби
253	Заборгованість по кредитах перед банком
26.	Станок токарний
27.	Заборгованість підзвітних осіб
28.	Фарба олійна
29.	Короткострокові кредити банків
30.	Короткострокові векселі видані
31.	Заборгованість підзвітним особам
32.	Витрати майбутніх періодів
33.	Товари

Завдання 2

На підставі наведених умовних даних визначте господарські засоби і джерела їх формування та згрупуйте їх згідно класифікації за їх складом і розміщенням та за джерелами їх утворення.

Дані для виконання завдання

№ з\п	Найменування	Варіант		
		1	2	3
1.	Основні засоби	230000	460000	368000
2.	Продукція с/г виробництва	40000	80000	64000
3.	Статутний капітал	270000	540000	432000
4.	Додатковий капітал	29080	70000	56000

5.	Сировина та матеріали	2000	4000	3200
6.	Тварини на відгодівлі	4250	8500	6800
7.	Короткострокові позики	7960	2000	1600
8.	Розрахунки з покупцями та замовниками (дебіторами)	4600	9200	7360
9.	Розрахунки з постачальниками (кредиторами)	4750	1500	1200
10.	Розрахунки по оплаті праці	4230	6500	5240
11.	Грошові кошти на рахунках в банках	47500	95200	76160
12.	Готівка	170	145	200
13.	Довгострокові кредити	7800	15650	12500
14.	Заборгованість перед бюджетом за податками	5500	7000	5600
15.	Паливно-мастильні матеріали	2200	4400	3500
16.	Запасні частини	3900	7800	6200
17.	Заборгованість перед пенсійним фондом	2300	650	500
18.	Резерв оплати відпусток	4300	8600	6880
19.	Прибуток нерозподілений	1500	23000	18400
20.	Капітальні інвестиції	2800	5655	4500

Завдання 3

Станом на 01 січня 2021 р. підприємство "Паляниця" мало такі активи, капітал і зобов'язання:

№ з\п	Стаття балансу	Сума, грн.
1.	Залишок товарів	206000
2.	Дебіторська заборгованість	40000
3.	Обладнання бюро	25000
4.	Земельні ділянки та будівлі	270000
5.	Заборгованість за товари отримані	125000
6.	Векселі одержані	40000
7.	Залишок готівки в касі	14000
8.	Заборгованість за податками	15000
9.	Залишок коштів на чековому рахунку	10000
10.	Цінні папери	7000
11.	Кредит банку	49000
12.	Машини й обладнання	300000
13.	Статутний капітал	726000
14.	Готова продукція	3000
15.	Нерозподілений прибуток	3000
16.	Заборгованість з оплати праці	12000
17.	Цільове фінансування	48000
18.	Витрати майбутніх періодів	1000
19.	Доходи майбутніх періодів	3000
20.	Залишок коштів на поточному рахунку в банку	65000

Об'єднайте активи, капітал і зобов'язання підприємства та складіть баланс на основі зазначених даних. Групування подайте у двох таблицях.

Завдання 4

Об'єднайте активи, капітал і зобов'язання підприємства та складіть баланс на основі наступних даних. Групування подайте у двох таблицях.

Вихідні дані

Приватне підприємство "Орхідея" займається виробництвом, збутом продуктів харчування. Має поточний, інші рахунки у відділенні банку, знаходиться на самостійному балансі. Для здійснення господарської діяльності використовує основні засоби виробництва, закуповує товари для продажу та інші необхідні товарно-матеріальні цінності. Самостійно проводить розрахунки з постачальниками, покупцями та замовниками, іншими суб'єктами.

Станом на 01.01.2020 р. підприємство "Орхідея" мало такі активи, капітал і зобов'язання (у грн.):

Найменування	Сума, грн
Машини, транспорт та обладнання	830 500
Виробничі запаси (матеріали для власних потреб)	30 600
Заборгованість різним стороннім організаціям за надані послуги виконані роботи - до 1 року	185 450
Кредити банку "Сузір'я" терміном на 5 років	800 000
Кошти готівкою в касі	20 000
Кошти на поточному рахунку у відділенні банку "Сузір'я"	420 900
Статутний капітал	937 970
Інші рахунки в банку	80 000
Заборгованість перед працівниками з оплати праці	22 700
Заборгованість покупців за відвантажені товари, терміном повернення до 1 року	135 300
Авансові платежі за оренду основних засобів	670
Грошові документи (проїзні квитки, путівки працівникам)	5 000
Заборгованість перед підзвітними особами (за затвердженими авансовими звітами) - до 1 року	1 840
Товари, що придбані для реалізації, на складі	460 300
Заборгованість перед постачальниками за придбані товари до 1 року	31 710
Заборгованість бюджету перед підприємством по сплаченим податкам та платежам - до 1 року	1 700
Заборгованість підприємства перед органами соціального страхування - до 1 року	5 300

Методичні поради

Об'єктом бухгалтерського обліку на підприємстві є активи (засоби, предмети праці, дебіторська заборгованість) та джерела створення цих активів (капітал - власний, додатковий, різні види кредиторської заборгованості). Отже, згрупуємо окремо активи підприємства (таблиця 1) та власний капітал і зобов'язання підприємства (таблиця 2) за розділами, деталізувавши таким чином об'єкти бухгалтерського обліку.

Для правильного групування активів, капіталу та зобов'язань підприємства, визначення складових кожного розділу таблиць 1,2, необхідно ознайомитися з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 "Баланс".

Таблиця 1

Активи підприємства _____
 станом на " __ " _____ 20__р.

№ з/п	Стаття активу	Сума, грн.
	I. Необоротні активи	
Усього за розділом I		
	II. Оборотні активи	
Усього за розділом II		
	III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	
Усього активів		

Таблиця 2

Капітал і зобов'язання підприємства _____
 станом на " __ " _____ 20__р.

№ з/п	Стаття пасиву	Сума, грн.
	I. Власний капітал	
Усього за розділом I		
	II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	
Усього за розділом II		
	III. Поточні зобов'язання і забезпечення	
Усього за розділом III		
	IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	
Всього капіталу та зобов'язань		

Так як будь-який вид активу підприємства (товари на складі, кошти в касі і т. ін.) має своє джерело створення, то підсумок активів у грошовому вираженні (таблиця 1) повинен бути рівним підсумку капіталу та зобов'язань підприємства у грошовому вираженні (таблиця 2).

Завдання 5

Протягом місяця на підприємстві були здійснені наступні господарські операції:

- Операція 1. Оприбутковано у касу грошові кошти, одержані з поточного рахунка підприємства, в сумі 15 000 грн.;
- Операція 2. Зараховано на збільшення статутного капіталу прибуток у сумі 30 000 грн.;
- Операція 3. Оприбутковано на склади підприємства матеріали, придбані у постачальників, на суму 50 000 грн. з наступною їх оплатою.;
- Операція 4. Перераховано з поточного рахунка підприємства банку для погашення заборгованості по раніше одержаному кредиту в сумі 30 000 грн.

Визначити зміни в балансі, зумовлені господарськими операціями. Скласти новий баланс після кожної господарської операції.

Завдання 6

Опишіть вплив наступних господарських операцій на баланс:

- а) сплачено постачальнику аванс за сировину з поточного рахунку в банку 850 грн.;
- б) отримано від покупця безготівкові кошти як аванс за товар 2300 грн.
- в) отримана від продавця сировина без попередньої оплати на суму 5000 грн.;
- г) сплачений податок на прибуток 500 грн.

Визначити тип кожної господарської операції.

Завдання 7

Підприємством протягом місяця здійснені наступні операції:

- 1) продані акції власної емісії на суму 20 000 грн. за грошові кошти,
- 2) придбано обладнання на суму 4000 грн. Протягом зазначеного періоду сплачено в оплату заборгованості за обладнання 1000;
- 3) придбані запаси на суму 12 000 грн., на умовах відстрочення платежу;
- 4) сплачена оренда складського приміщення за звітний період 5 000 грн.;
- 5) сплачено страховій компанії послуги зі страхування майна за наступний місяць – 600 грн.;
- 6) надійшли кошти від покупців в оплату заборгованості за готову продукцію, реалізовану в попередньому місяці – 5 500 грн.;
- 7) нарахована амортизація обладнання за поточний місяць – 785 грн.;
- 8) придбано товари в кредит – 20000 грн.;
- 9) відпущено зі складу матеріали у виробництво – 1000 грн.;
- 10) виплачено заробітну плату персоналу – 25000 грн.;
- 11) оприбутковано безоплатно основні засоби – 23 000 грн.;
- 12) нарахована заробітна плата робітникам основного виробництва – 13 000 грн.;
- 13) зараховано на поточний рахунок позику банку – 5000 грн.;
- 14) повернуто залишок невикористаних підзвітних сум – 270 грн.

Необхідно: визначити, які зміни (збільшення або зменшення) викликають зазначені операції в структурі балансу підприємства.

Завдання 8

У бухгалтерському балансі підприємства станом на 31 січня поточного року відображено наступні статті (грн):

статутний капітал – 18 800

поточний рахунок в банку – 6450

позика банку – 2000

прилади – 3500

транспортні засоби – 4200

товари – 4950

кредитори – 1700

дебітори – 3280

готівка в касі – 120

Протягом лютого поточного року підприємство здійснило наступні операції (грн.):

1) зараховано на поточний рахунок кошти від дебіторів у погашення заборгованості – 3000;

2) придбано запасні частини до приладів – 600;

3) погашено з поточного рахунку заборгованість перед кредиторами – 1000;

4) з поточного рахунку кошти надійшли в касу підприємства – 200;

5) видано з каси готівку підзвітній особі – 100;

6) отримано позику банку – 4000;

7) повернуто залишок невикористаних підзвітних сум – 20;

8) повернуто позику банку – 2000.

Необхідно скласти початковий баланс, визначити вплив на бухгалтерський баланс та вказати тип кожної з наведених операцій, скласти новий баланс після кожної господарської операції.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 69-77.
3. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2016. 424 с.
4. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 844-848.
5. Мервенецька В. Організаційна культура та бухгалтерський облік вітчизняних підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 9. С. 26-35.

6. Морозовська Г. Бухгалтерський облік неприбуткових організацій: приклади операцій. *Все про бухгалтерський облік*. 2017. № 2 (спецвипуск). С. 23-38.
7. Писарчук О. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в контексті змін закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 1016-1020.
8. Романів Є. М., Дида О. В. Бухгалтерський облік і оподаткування неприбуткових організацій: особливості та порядок проведення в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1290-1294.
9. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : Нац. техн. ун-т Укр. "Київський політехн. ін-т ім. І. Сікорського", 2017. 247 с.
10. Стельмашук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік : Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 528 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні визначити сутність бухгалтерського балансу, охарактеризувати його види, назвати конкретні випадки їх застосування в практичній діяльності підприємства. Необхідно визначити структуру активу та пасиву балансу підприємства, детально охарактеризувати розділи балансу, визначити взаємозв'язок активу та пасиву балансу.

При розкритті другого питання необхідно визначити вимоги до бухгалтерського балансу у зв'язку з його важливістю в організації діяльності підприємства.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути сутність класифікації господарських операцій в залежності від їх впливу на структуру балансу. Необхідно також охарактеризувати конкретний вплив кожного типу господарських операцій на валюту балансу.

Вивчаючи четверте питання студенти повинні визначити значення бухгалтерського балансу для управління підприємством. Також необхідно розглянути показники балансу, які дозволяють здійснити аналіз фінансового стану підприємства.

Після розгляду теоретичних питань перевіряється виконання самостійної роботи та виконуються практичні завдання, в ході яких студенти вчаться складати баланс підприємства, визначати зміни в балансі під впливом господарських операцій.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, визначаються основні принципи складання бухгалтерського балансу та

аналізується його структура, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу, визначається тема та завдання наступного практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Визначити, як використовується бухгалтерський баланс для потреб управління, контролю на підприємстві. Навести конкретні приклади.

2. Виписати та охарактеризувати показники та коефіцієнти, що розраховуються за даними балансу.

3. Проведення аудиту записів та порядку складання бухгалтерського балансу.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Фінансова звітність в інформаційній системі управління.

2. Значення бухгалтерського балансу в процесі обліку господарських операцій.

3. Характеристика будови бухгалтерського балансу.

4. Типи господарських операцій та їх відображення в балансі.

5. Необхідність балансу як елементу методу бухгалтерського обліку.

6. Порівняльний аналіз структури балансу у вітчизняній та світовій практиці.

7. Перспективи розвитку теорії бухгалтерського балансу як елементу методу бухгалтерського обліку.

8. Формування власного капіталу як складова розвитку малого підприємництва.

9. Проблеми бухгалтерського балансу: його використання в аналізі фінансових показників.

Тема №3: Документація як елемент методу бухгалтерського обліку

Практичне заняття 3 (д.ф.н.) Документація як елемент методу бухгалтерського обліку

Навчальна мета заняття: ознайомитися з основними видами документів на підприємстві, реквізитами, які необхідно заповнити.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Загальне поняття про документи і бухгалтерську документацію.

2. Вимоги до змісту й оформлення документів.

3. Документообіг і його організація.

4. Перевірка та опрацювання документів.

5. Класифікація документів.

Виконати завдання

Завдання 1.

Поділіть реквізити документа на обов'язкові й необов'язкові:

- назва документа, форми;
- назва підприємства, від імені якого складено документ;
- дата і місце складання;
- номер поточного рахунка підприємства;
- форма власності підприємства;
- ідентифікаційний код підприємства;
- юридична адреса підприємства;
- відтиск печатки;
- особистий підпис особи, яка брала участь у здійсненні господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції, правильність її оформлення;
- зміст та обсяг господарської операції;
- одиниця виміру господарської операції.

Завдання 2.

Дослідити видані викладачем бухгалтерські документи та зазначити помилки, які були допущені при їхньому оформленні.

Завдання 3.

Дотримуючись усіх вимог до оформлення документів, заповнити бланки прибуткового касового ордера та видаткового касового ордера.

Завдання 4.

Поділіть наведені документи на розпорядчі, виконавчі, бухгалтерського оформлення та комбіновані:

- розрахунок податку на прибуток;
- довіреність на отримання матеріальних цінностей;
- акт приймання матеріалів;
- наказ про призначення комісії у справі втрачених документів;
- акт на списання інвентарю;
- гарантійний лист про оплату;
- договір купівлі-продажу;
- наказ про прийняття працівника на роботу;
- прибутковий касовий ордер;
- акт приймання-передачі основних засобів;
- вимога на отримання матеріалів;
- відомість нарахування зносу основних засобів;
- платіжне доручення;
- авансовий звіт;
- відомість нарахування заробітної плати;
- розпорядження про оплату виконаних сумісниками робіт.

Завдання 5.

Якими первинними документами оформляють такі господарські операції:

- одержано в касу готівку для виплати заробітної плати;
- придбано підзвітною особою матеріали;
- нараховано заробітну плату працівникам підприємства;
- виплачено заробітну плату працівникам;
- видано готівку з каси в підзвіт Пономаренку В. Ю. на господарські потреби;
- зараховано на поточний рахунок виручку від реалізації товарів;
- одержано товари від фірми "Оріон".

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 69-77.
3. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2016. 424 с.
4. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 844-848.
5. Мервенецька В. Організаційна культура та бухгалтерський облік вітчизняних підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 9. С. 26-35.
6. Морозовська Г. Бухгалтерський облік неприбуткових організацій: приклади операцій. *Все про бухгалтерський облік*. 2017. № 2 (спецвипуск). С. 23-38.
7. Писарчук О. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в контексті змін закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 1016-1020.
8. Романів Є. М., Дида О. В. Бухгалтерський облік і оподаткування неприбуткових організацій: особливості та порядок проведення в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1290-1294.
9. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : Нац. техн. ун-т Укр. "Київський політехн. ін-т ім. І. Сікорського", 2017. 247 с.
10. Стельмахук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік : Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 528 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань з теми та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

При розкритті першого питання студенти повинні розглянути загальне поняття про документи і бухгалтерську документацію. Необхідно звернути увагу на використання бухгалтерських документів в практичній діяльності працівників правоохоронних органів.

Під час розгляду другого питання необхідно проаналізувати вимоги до змісту й оформлення документів.

При висвітленні третього питання необхідно розглянути класифікацію документів, а саме за місцем складання, призначенням, технікою формування, способом задокументованих операцій, способом використання та ступенем узагальнення.

У четвертому питанні необхідно висвітлити документообіг і його організацію, а саме порядок обробки та терміни зберігання документів бухгалтерського обліку.

Після розгляду теоретичних питань та їх обговорення, перевіряється виконання самостійної роботи, проводиться контроль знань.

III. У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підбиваються підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, викладач оголошує інформацію про отримані на занятті оцінки, а також пояснює завдання на наступну тему практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Виписати терміни зберігання бухгалтерських документів. Пояснити необхідність зберігання документів.

2. Прийоми документального контролю.

3. Способи перевірки документів.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Значення сучасної організації обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень.

2. Фінансова звітність в інформаційній системі управління .

3. Використання прийомів дослідження документальних даних та методів фактичного контролю господарської діяльності в практиці органів внутрішніх справ.

Тема №4: Система рахунків і відображення в них господарських операцій

Практичне заняття 4 (д.ф.н.), практичне заняття 2 (з.ф.н.) Система рахунків і відображення в них господарських операцій

Навчальна мета заняття: вивчити систему рахунків бухгалтерського обліку, а також будову активних, пасивних і активно-пасивних бухгалтерських рахунків, засвоїти на основі плану рахунків порядок класифікації рахунків бухгалтерського обліку за відношенням до балансу, за економічним змістом, призначенням і структурою.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сутність і призначення бухгалтерських рахунків.
2. Будова бухгалтерських рахунків.
3. Характеристика активних, пасивних та активно-пасивних рахунків.
4. Подвійний запис.
5. Рахунки синтетичного і аналітичного обліку.
6. План рахунків бухгалтерського обліку та його будова.

Виконати завдання

Завдання 1

Серед перелічених рахунків виберіть активні й пасивні: "Основні засоби", "Витрати на збут", "Короткострокові позики", "Знос основних засобів", "Статутний капітал", "Розрахунки з постачальниками", "Каса", "Виробничі запаси", "Відстрочені податкові активи", "Розрахунки за виданими авансами", "Розрахунки за податками", "Розрахунки з підзвітними особами", "Доходи майбутніх періодів", "Додатковий капітал", "Витрати майбутніх періодів", "Розрахунки за одержаними авансами".

Завдання 2.

Використовуючи План рахунків бухгалтерського обліку, проставте коди рахунків, на яких обліковуються наступні господарські засоби та джерела їх утворення:

Господарські засоби / джерела утворення господарських засобів	Код рахунку
Швейна машинка	
Тканина для пошиття костюмів	
Акції інших підприємств	
Пачка паперу для друку	
Земельна ділянка	
Корова	
Новонароджене теля	
Товар	
Торгова марка	
Заборгованість працівникам із заробітної плати	
Дебіторська заборгованість за податками	
Поточна заборгованість за довгостроковим кредитом банку	

Статутний капітал	
Одержані дивіденди	
Витрати на доставку товару до магазину	
Прийнятий на комісію костюм	
Прибуток нерозподілений	
Премія директору заводу	
Будівельні матеріали	
Грошова сума, витрачена інженером під звіт	
Вартість торгової марки	
Короткострокові позики	
Заробітна плата продавця магазину, що належить підприємству	

Завдання 3.

На основі наведених даних складіть початковий баланс та визначте рахунки, за якими обліковуються статті балансу. Залишки на рахунках:

Статті, що обліковуються	Сума, грн.
Каса	22100
Векселі отримані	12900
Кошти на чековій книжці	11800
Незавершене виробництво	30000
Сировина	3000
Зобов'язання за послугами отриманими	62000
Довгостроковий кредит банку	45000
Поточний рахунок у банку	1200
Заборгованість покупців за поставлену готову продукцію	65000
Статутний капітал	20000
Заборгованість бюджету з ПДВ	3000
Заборгованість пенсійному фонду	12000
Заборгованість працівникам по заробітній платі	4000

Завдання 4.

Зробіть бухгалтерські проводки за наступними господарськими операціями:

Господарська операція	Сума	Дебет	Кредит
Здано гроші із каси на поточний рахунок у банку	8000		
Перераховані гроші з поточного рахунку в банку на погашення зобов'язання постачальнику	7500		
Оплата по покупцем вимоги через поточний рахунок	3200		
Зняття готівки з рахунку в банку для виплат зарплати	1500		
Отримано короткостроковий кредит банку	20000		
Видано працівникам зарплату	10000		
Перераховано в бюджет податок на додану вартість	3000		
Перераховано заборгованість Пенсійному фонду	3200		
Списані на виробництво матеріали	1800		
Зареєстровано статутний капітал	50000		
Внесено кошти у статутний капітал	50000		
Сплачено за відкриття рахунку	100		
Сплачено за державну реєстрацію	150		
Нарахована заробітна плата директору	3500		
Списання адміністративних витрат на фінансовий результат	15000		
Нарахована заробітна плата робітникам підприємства	75000		
Перераховано гроші за сировину постачальнику	2450		
Відображено дохід від реалізації старого станка	1200		

Перераховано аванс постачальнику	1750		
Відвантажено товар покупцеві	2500		
Виявлено брак продукції	850		
Нараховані дивіденди	3600		
Виплачені дивіденди	3600		
Придбано акції іншого підприємства (здійснено інвестиції)	15000		

Завдання 5.

Відкрити рахунок, визначити оборот та сальдо за наведеними даними

1) На підприємстві сальдо на початок місяця на рахунку «Каса» становило 1000 грн. Протягом місяця в касу надходили кошти із банку на суму 35 000 грн., за оплату послуг – 10 000 грн., видано з каси заробітну плату на суму 32 000 грн., на відрядження – 5000 грн., здано в банк – 7000 грн.

2) На підприємстві на рахунку "Розрахунки з постачальниками і підрядниками" залишок кредиторської заборгованості становив 150 000 грн. Протягом місяця мали місце такі господарські операції: перераховано постачальникам за отримані матеріали на суму 300 000 грн., надійшла від постачальників чергова партія товарів на суму 200 000 грн., прийнято до сплати рахунок підрядника за виконану роботу на суму 50 000 грн.

Завдання 6.

Скласти початковий баланс за наступними показниками. За даними балансу відкрити відповідні синтетичні рахунки і записати на них початкове, кінцеве сальдо та обороти. Скласти кінцевий баланс.

Показник	Сума, грн
Основні засоби	310 000
Короткострокові позики	160 000
Виробничі запаси	60 000
Розрахунки з оплати праці	45 000
Виробництво	19 000
Каса	1 000
Рахунки в банку	190 000
Нерозподілені прибутки	255 000
Статутний капітал	120 000

Протягом місяця на підприємстві мали місце такі господарські операції.

Операція 1. Отримано в касу з поточного рахунку в банку готівку для виплати заробітної плати на суму 40 000 грн.

Операція 2. Виплачено заробітну плату працівникам підприємства на суму 40 000 грн.

Операція 3. Від постачальників надійшла сировина на суму 110 000 грн.

Операція 4. За рахунок наданого кредиту підприємство сплатило постачальникам за сировину на суму 60 000 грн.

Операція 5. Придбано у постачальника станки та обладнання на суму 50 000 грн.

Операція 6. Витрачено на виробництво продукції сировину на суму 120 000 грн.

Операція 7. За рішенням власників частину прибутку в сумі 55 000 грн використано для поповнення статутного капіталу.

Операція 8. З поточного рахунку в банку перераховано постачальникам 50000 грн, частково банку за отриманий кредит 30 000 грн.

Завдання 7.

Скласти початковий баланс за наступними показниками. Зробити кореспонденцію рахунків та відкрити рахунки за наведеними даними. За даними балансу відкрити відповідні синтетичні рахунки і записати на них початкове, кінцеве сальдо та обороти. Скласти кінцевий баланс.

Стаття	Сума, грн.
Статутний капітал	32 000
Основні засоби	30 000
Нерозподілений прибуток	3000
Виробничі запаси	4000
Малоцінні та швидкозношувальні предмети	1000
Каса	100
Розрахунки з робітниками	2300
Поточний рахунок	8200
Розрахунки з постачальниками	6000

1-а операція. Підприємство отримало з поточного рахунка в касу 600 грн.

2-а операція. З каси підприємства виплачено зарплату робочим у сумі 500 грн.

3-а операція. Підприємство погасило з поточного рахунка заборгованість перед постачальниками у сумі 5000 грн.

4-а операція. Від постачальників надійшли МШП (малоцінні та швидкозношувальні предмети) на суму 2400 грн.

Завдання 8.

Відобразити на рахунках початкове сальдо і визначити сальдо на активних, пасивних і активно-пасивних рахунках, використовуючи наступні дані.

1. Сальдо на 01.05. 20__

На дебеті рахунку 301 «Готівка в національній валюті»	30 грн
На дебеті рахунка 311 «Поточні рахунки в національній валюті»	1 500 000 грн
На дебеті рахунка 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» (оптова база №1)	200 000 грн
На кредиті рахунка 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» (магазин №5)	640 000 грн

2. Господарські операції за травень 20__ р.

1) з рахунка «Поточні рахунки в національній валюті» надійшло до каси підприємства на господарські потреби 600 грн.

2) надійшло на склад матеріалів від оптової бази №1 на суму 180 000 грн.

3) Перераховано з рахунка «Поточні рахунки в національній валюті» магазину №5 600 000 грн за товари.

Завдання 9.

На підприємстві відбулися наступні операції. Зробити відповідні розрахунки по ним, скласти кореспонденцію рахунків, визначити фінансовий результат.

Придбали товар: 120 шт. за ціною 100 грн.

Продали товар: 120 шт. за ціною 115 грн.

Надали послуги: 3600 грн. (без ПДВ)

Нам надали послугу 2130 грн.

Нарахувати заробітну плату 3960 грн.

Придбали станок за 12000 грн. Ввели в експлуатацію станок, амортизацію нарахувати податковим методом.

Операція	Дт	Кт	Сума
Придбали товар			
Виник податковий кредит			
Оплатили товар			
Відображено дохід від реалізації			
Виникло податкове зобов'язання			
Отримали оплату за товар			
Списали собівартість			
Надали послугу			
Податкове зобов'язання			
Отримали гроші			
Нам надали послугу			
Податковий кредит			
Оплатили ми послугу			
Нарахована заробітна плата			
Нараховані внески на ФЗ в Пенсійний фонд			
Отримали станок			
Податковий кредит			
Оплатили станок			
Ввели в експлуатацію			
Нараховано амортизацію (6%)			
Списуємо на фінансові результати дохід від реалізації товарів			
Списуємо на фінансові результати дохід від надання послуг			
Списуємо на фінансові результати витрати:			
Собівартість продукції			
Вартість послуги			
Заробітну плату			
Відрахування в Пенсійний фонд			
Амортизацію			
Визначаємо прибуток (збиток)			

Завдання 10.

Скласти початковий баланс за даними, наведеними в таблиці. Відповідно до зазначених господарських операцій зробити кореспонденцію рахунків, відкрити відповідні синтетичні рахунки (за даними початкового балансу) та записати на них початкове, кінцеве сальдо і обороти. Скласти кінцевий баланс. Виконуючи

завдання, слід користуватися Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Стаття балансу	Сума, грн.
Нематеріальні активи	105800
Машини й обладнання	32500
Продукція с/г виробництва	18400
Земельні ділянки та будівлі	27000
Статутний капітал	196800
Додатковий капітал	15508
Сировина та матеріали	123720
Тварини на відгодівлі	1955
Короткострокові позики	63156
Розрахунки з покупцями та замовниками (дебіторами)	20116
Розрахунки з постачальниками (кредиторами)	148795
Векселі одержані	4000
Розрахунки з оплати праці	78297
Грошові кошти на рахунках в банках	232736
Залишок готівки в касі	85052
Довгострокові кредити	70295
Заборгованість перед бюджетом за податками	6810
Цінні папери	700
Доходи майбутніх періодів	300
Паливно-мастильні матеріали	1010
Готова продукція	300
Запасні частини	1790
Заборгованість перед Пенсійним фондом	3545
Витрати майбутніх періодів	100
Резерв оплати відпусток	1978
Розрахунки з підзвітними особами	300
Цільове фінансування	4800
Прибуток нерозподілений	89590
Залишок товарів	23100
Капітальні інвестиції	1295

Протягом звітного періоду на підприємстві було здійснено наступні господарські операції:

№ з/п	Господарська операція	Сума, грн.
1	Здано грошові кошти з каси на поточний рахунок у банку	8000
2	Перераховані гроші з поточного рахунку в банку на погашення зобов'язання постачальнику	7500
3	Оплата покупцем заборгованості на поточний рахунок	3200
4	Зняття готівки з рахунку в банку для виплат зарплати	1500
5	Отримано короткостроковий кредит банку	20000
6	Видано працівникам зарплату з каси	10000
7	Перераховано в бюджет податок на додану вартість з поточного рахунку	3000

8	Перераховано заборгованість Пенсійному фонду з поточного рахунку	3200
9	Списані на виробництво матеріали	1800
10	Перераховано з поточного рахунку кошти за сировину постачальнику	2450
11	Перераховано аванс постачальнику	1750
12	Відвантажено товар покупцеві	2500
13	Оприбутковано у касу грошові кошти, одержані з поточного рахунку підприємства	15 000
14	Зараховано на збільшення статутного капіталу прибуток	30 000
15	Оприбутковано на склади підприємства придбані у постачальників матеріали з відтермінуванням оплати	50 000
16	Перераховано з поточного рахунку підприємства банку для погашення заборгованості за раніше одержаним кредитом терміном на 3 місяці	30 000
17	Сплачено постачальнику аванс за сировину з поточного рахунку в банку	850
18	Отримано від покупця безготівкові кошти як аванс за товар	2300
19	Отримана від постачальника сировина без попередньої оплати	5000
20	Сплачений податок на прибуток	500
21	Продані акції власної емісії за грошові кошти	20 000
22	Придбано обладнання без попередньої оплати	4000
23	Сплачено з поточного рахунку в оплату заборгованості за обладнання	1000
24	Придбані запаси на умовах відстрочення платежу	12 000
25	Сплачено страховій компанії послуги зі страхування майна за наступний місяць	600
26	Надійшли кошти від покупців в оплату заборгованості за готову продукцію, реалізовану в попередньому місяці	5500
27	Придбано товари в кредит	20000
28	Відпущено зі складу матеріали у виробництво	1000
29	Виплачено з каси заробітну плату персоналу	25000
30	Зараховано на поточний рахунок банківську позику терміном на півроку	5000
31	Повернуто залишок невикористаних підзвітних сум	270
32	Зараховано на поточний рахунок кошти від дебіторів у погашення заборгованості	3000
33	Придбано і оплачено з поточного рахунку запасні частини до приладів	600
34	Погашено з поточного рахунку заборгованість перед кредиторами	1000
35	З поточного рахунку кошти надійшли в касу підприємства	200
36	Видано з каси готівку підзвітній особі	100
37	Отримано на поточний рахунок позику банку терміном на 11 місяців	4000
38	Погашено банківську позику терміном на півроку	2000
39	Отримано в касу з поточного рахунку в банку готівку для виплати заробітної плати	40000
40	Виплачено заробітну плату працівникам підприємства	40000
41	З відтермінуванням оплати від постачальників надійшла сировина	110000
42	За рахунок наданого кредиту підприємство сплатило постачальникам за сировину	60000
43	Придбано у постачальника станки та обладнання без попередньої оплати	50000
44	Витрачено на виробництво продукції сировину	120000
45	За рішенням власників частину прибутку використано для поповнення статутного капіталу	55000
46	З поточного рахунку в банку перераховано постачальникам	50000
47	З поточного рахунку перераховано банку за отриманий кредит терміном на 11 місяців	30000
48	Підприємство отримало в касу кошти з поточного рахунку	600
49	З каси підприємства виплачено зарплату	500

50	Підприємство погасило з поточного рахунка заборгованість перед постачальниками	5000
51	Без попередньої оплати від постачальників надійшли малоцінні та швидкозношувані предмети	2400
52	З поточного рахунка надійшли кошти до каси підприємства на господарські потреби	600
53	Надійшли на склад матеріали від постачальника з відтермінуванням оплати	180000
54	Перераховано з поточного рахунка кошти постачальнику для погашення заборгованості	6000

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 69-77.
3. Грабова Н.М., Кривонос Ю.Г. Облік основних операцій в бухгалтерських проводках : навч. посіб. [3-є вид., доп]. К. : А.С.К., 2006. 416 с.
4. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2016. 424 с.
5. Матюха В. І., Мисака Г. В. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями. *Молодий вчений*. 2018. № 1. С. 933-936.
6. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 844-848.
7. Писарчук О. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в контексті змін закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 1016-1020.
8. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : Нац. техн. ун-т Укр. "Київський політехн. ін-т ім. І. Сікорського", 2017. 247 с.
9. Стельмашук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік : Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 528 с.
10. Харченко С. І. Бухгалтерський облік виконання бюджетів : монографія. Кн.2. К. : Кондор, 2016. 544 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні визначити сутність і призначення бухгалтерських рахунків, вказати необхідність їх застосування в практичній господарській діяльності підприємства.

При розкритті другого питання необхідно розглянути загальну будову бухгалтерського рахунку, пояснити сутність початкового та кінцевого сальдо, дебетового та кредитового обороту.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні охарактеризувати будову бухгалтерських рахунків: активних, пасивних, активно-пасивних. Необхідно, щоб студенти назвали випадки застосування цих видів рахунків та вказали їх особливості.

Вивчаючи четверте питання студенти повинні визначити сутність подвійного запису в бухгалтерському обліку та розкрити його значення для управління підприємством. Також необхідно розглянути приклади застосування та алгоритм визначення кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку.

Розкриваючи п'яте питання студенти характеризують рахунки синтетичного та аналітичного обліку, показують взаємозв'язок між ними та називають випадки застосування цих рахунків в практичній діяльності.

Відповідаючи на шосте питання, студенти повинні обґрунтувати необхідність використання Плану рахунків бухгалтерського обліку в практичній діяльності підприємств, визначити необхідність застосування прийомів стандартизації рахунків в бухгалтерському обліку.

Після розгляду теоретичних питань перевіряється виконання самостійної роботи та виконуються практичні завдання, в ході яких студенти вчаться складати кореспонденцію рахунків бухгалтерського обліку.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, визначаються основні принципи складання кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку та аналізується структура рахунків, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу, визначається тема та завдання наступного практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Значення та принципи класифікації бухгалтерських рахунків.
 2. Класифікація бухгалтерських рахунків за економічним змістом.
 3. Характеристика основних, інвентарних, регулюючих, операційних, розподільчих, калькуляційних, порівняльних, фінансово-результативних рахунків та рахунків розрахунків та капіталу.
2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Необхідність узагальнення інформації на рахунках бухгалтерського обліку.
2. Інформаційне забезпечення аналітичного та синтетичного обліку.
3. Пояснення не застосування подвійного запису в позабалансових рахунках.
4. Шляхи удосконалення системи рахунків.

Тема №5: Проведення інвентаризації на вимогу правоохоронних органів

Практичне заняття 5 (д.ф.н.) Проведення інвентаризації на вимогу правоохоронних органів

Навчальна мета заняття: засвоїти порядок відображення в обліку операцій з інвентаризації ресурсів підприємства, визначитися з роллю інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку, розглянути порядок проведення інвентаризації та відображення в обліку виявлених надлишків та нестач.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Інвентаризація як інструмент виявлення та розслідування злочинів.
2. Принципи проведення інвентаризації.
3. Порядок проведення інвентаризації.
4. Регулювання інвентаризаційних різниць.

Виконати завдання

Завдання 1.

Документально оформіть проведення інвентаризації (умовними даними заповніть наказ про проведення інвентаризації, інвентаризаційний опис, відомість порівняння результатів інвентаризації).

Методичні поради

Для проведення інвентаризаційної роботи за письмовим наказом керівника на підприємстві утворюється постійно діюча інвентаризаційна комісія у складі керівника структурного підрозділу або іншого працівника апарату управління (для малих підприємств), головного бухгалтера чи його заступника (якщо таких немає, то іншого робітника бухгалтерії). До складу комісії доцільно було б залучати спеціалістів, які добре обізнані у складських справах (технологія зберігання ТМЦ), інженерно-технічних робітників, які здатні дати оцінку технічного стану засобу (об'єкта основних фондів), економістів і спеціалістів з маркетингу (які добре знають облікову справу і можуть скласти ринкову вартість будь-якого активу). Комісію очолює керівник підприємства чи його заступник (головний інженер).

До початку проведення інвентаризації матеріально відповідальні особи у присутності комісії складають звіт про останні проведені операції, відображають їх у складському обліку і разом з описом документів під розписку здають у бухгалтерію. Потім матеріально відповідальні особи дають комісії розписку, де підтверджують, що всі прибуткові і видаткові документи здано в бухгалтерію, і всі матеріальні цінності, довірені їм для зберігання, знаходяться в приміщенні складу чи інших місцях.

Підприємство _____
Код ЄДРПОУ _____
Код за УКУД _____

НАКАЗ № _____

про проведення інвентаризації

“ _____ ” _____ 20__ р.

Для підтвердження достовірності балансу у зв'язку з підготовкою до складання і здачі річної фінансової звітності підприємства, керуючись Законом України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р., положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, інструкціями та іншими нормативними актами, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку фінансової звітності

НАКАЗУЮ:

Провести повну інвентаризацію активів і зобов'язань підприємства, під час якої перевірити їх наявність і документальне підтвердження, дослідити стан і придатність для подальшого використання, за необхідності провести їх оцінку, станом на:

а) інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей (на складі, в тому числі тих, що знаходяться на відповідальному зберіганні; в цехах і незавершеному виробництві; тих, що знаходяться у дорозі; готова продукція і товари відвантажені) і розрахунків з дебіторами і кредиторами – на “ _____ ” _____ 20__ р. Строки проведення з “ _____ ” _____ до “ _____ ” _____ 20__ р.;

б) інвентаризацію наявності грошових коштів, цінних паперів – на “ _____ ” _____ 20__ р. Строки проведення з “ _____ ” до “ _____ ” _____ 20__ р.;

в) інвентаризацію основних засобів, незавершених ремонтів основних засобів, нематеріальних активів, фінансових вкладень - на “ _____ ” _____ 20__ р. Строки проведення з “ _____ ” до “ _____ ” листопада 20__ р.;

Інвентаризацію провести постійно діючій інвентаризаційній комісії у складі:

Голова комісії - _____

Члени комісії _____

Інвентаризацію провести у присутності матеріально відповідальних осіб:

Постійно діючий інвентаризаційній комісії у 5-денний строк (не пізніше “ _____ ” _____) після закінчення інвентаризації подати матеріали інвентаризації на затвердження.

При проведенні інвентаризації інвентаризаційним комісіям керуватися наступними документами:

а) п.п. 1-2 ст. 10 Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р.;

б) Інструкцією по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, грошових засобів, документів і розрахунків, затвердженою наказом Міністерства фінансів України № 69 від 11.08.1994 р.

Перевірка каси підприємства проводиться раптово, без попередження про те касира.

Зі змістом наказу під розписку ознайомити всіх осіб, які мають відношення до проведення інвентаризації.

Директор

(підпис)

(ПІБ)

Інвентаризація повинна проводитися в присутності всіх членів комісії і матеріально відповідальних осіб, при колективній (бригадній) матеріальній відповідальності – з обов’язковою участю бригадира.

Щоб попередити внесення змін без відома комісії, на кожній сторінці опису (акта) прописом проставляють кількість порядкових номерів цінностей (позицій), записаних на цій сторінці, і загальну кількість в натуральному вимірюванні незалежно від того, в яких одиницях вимірювання (штуках, кілограмах, метрах) вони відображені.

Помилки і підчистки в інвентаризаційних документах не допускаються. Виправлення помилок здійснюється в усіх екземплярах описів. При цьому неправильний запис закреслюється однією лінією (щоб можна було її прочитати), а зверху записується правильний запис. Всі виправлення повинні бути оговорені і завірені всіма членами комісії.

В описі (акті) не можна залишати незаповнені рядки. Матеріально відповідальні особи повинні підписати його, підтверджуючи факт проведення перевірки в їх присутності, а також відсутність претензій до членів комісії і прийняття переліченого в опису майна на відповідальне зберігання. За фактами утворення, надлишків або нестач матеріальних цінностей необхідно отримати докладні пояснення від матеріально відповідальних осіб.

Дані про наявність тих чи інших цінностей з відміткою назви, відмінних ознак, включаючи номенклатурний номер, одиниці виміру та кількість фактично виявлених натуральних одиниць, записуються в Інвентаризаційний опис.

(назва підприємства)

Інвентаризаційний опис № _____
від “ _____ ” 20__ р.

товарно–матеріальних цінностей, що знаходяться _____
(назва об’єкту)
на відповідальному зберіганні _____
(посада, ПІБ матеріально відповідальної особи)

Інвентаризація проведена відповідно наказу від “ _____ ” 200__ р., № _____.

№ з/п	Номенклатурний номер	Найменування матеріалу	Розмір (тип)	Сорт або марка	Одиниця виміру	Факт. наявність	Ціна, грн.	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Одержані дані, що приводяться в інвентаризаційному описі, порівнюються з обліковими даними про залишки тих же матеріальних цінностей. Таке співставлення називають звіренням фактичних та облікових залишків і записують у Відомість порівняння товарно–матеріальних цінностей.

Вказати, які факти можуть бути виявлені в результаті співставлення облікових даних з фактичними.

Наприклад, за умовними даними, в результаті співставлення фактичних даних інвентаризації з обліковими записами бухгалтера комісія виявила наступне:

Варіант	Результат інвентаризації	Вихідні дані
I	Нестача 20 стільців	$B_v = 74$ грн.; $A = 20\%B_v$; $K = 2$; $I_{\text{інф}} = 1,7$
II	Нестача 10 столів	$B_v = 120$ грн.; $A = 20\%B_v$; $K = 2$; $I_{\text{інф}} = 1,7$
III	Нестача бланків довіреностей (30 шт.)	$B_v = 1,50$ грн.; $K = 5$; $I_{\text{інф}} = 1,7$

(назва підприємства)

Відомість порівняння № _____ результатів інвентаризації
на “_____” _____ 20__ р.

на основі наказу № _____ від “_____” _____ 20__ р. фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, що знаходяться на відповідальному зберіганні

(посада, прізвище, ім’я, по батькові)

Зняття залишків:

розпочато: “_____” _____ 200__ р.

закінчено: “_____” _____ 200__ р.

При інвентаризації виявлено наступне:

№ з/п	Номенклатурний №	Найменування матеріалу	Одиниці виміру	Ціна, грн.	Результати інвентаризації			
					надлишки		нестача	
					кільк.	Сума, грн.	кільк.	Сума, грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Пересортиця				Списані нестачі в межах норми		Віднесені нестачі на винних осіб	
надлишки		нестача		кільк.	Сума, грн.	кільк.	Сума, грн.
кільк.	Сума, грн.	кільк.	Сума, грн.				
10	11	12	13	14	15	16	17

Розрахувати суму збитків, що понесло підприємство та списати її на винних осіб.

Вказати, що необхідні заходи підприємства та записи в бухгалтерському обліку, якщо винна особа не встановлена чи знайдені надлишки на підприємстві.

Вказати документ, яким формлюються результати інвентаризації, пропозиції членів інвентаризаційної комісії, назвати та охарактеризувати наступні етапи інвентаризації.

Завдання 2.

Проведіть “інвентаризацію” в приміщенні (аудиторії, кімнаті), в якому зараз знаходитесь, і заповніть відповідними даними таблицю в інвентаризаційному описі. Інші параметри документа заповніть умовними даними.

Завдання 3.

Проведіть “інвентаризацію” у кімнаті, в якій здійснюється підготовка до занять вдома, і заповніть зрівняльну відомість результатів інвентаризації необоротних активів, виходячи з наступних “облікових даних”: комп’ютер – 1 од., принтер – 1 од., стіл письмовий – 1 од., стілець – 1 од., лампа настільна – 1 од., шафа книжкова – 2 од., тумба – 2 од., крісло – 2 од., годинник настінний – 1 од., телевізор – 1 од. Інші параметри документа заповніть умовними даними.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 69-77.
3. Грабова Н.М., Кривонос Ю.Г. Облік основних операцій в бухгалтерських проводках : навч. посіб. [3-є вид., доп]. К. : А.С.К., 2006. 416 с.
4. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2016. 424 с.
5. Матюха В. І., Мисака Г. В. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями. *Молодий вчений*. 2018. № 1. С. 933-936.
6. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 844-848.
7. Писарчук О. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в контексті змін закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 1016-1020.
8. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : Нац. техн. ун-т Укр. "Київський політехн. ін-т ім. І. Сікорського", 2017. 247 с.
9. Стельмашук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік : Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 528 с.
10. Харченко С. І. Бухгалтерський облік виконання бюджетів : монографія. Кн.2. К. : Кондор, 2016. 544 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні визначити сутність інвентаризації як методу бухгалтерського обліку, основні завдання, які вирішуються в ході її проведення, обґрунтувати значення інвентаризації для ефективного управління діяльністю підприємства.

При розкритті другого питання необхідно розглянути види інвентаризації, що проводяться на підприємстві, визначити періодичність та терміни її проведення.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути порядок проведення інвентаризації на підприємстві, охарактеризувати кожний її етап, назвати документи, які оформляються в ході проведення інвентаризації.

Після розгляду теоретичних питань перевіряється виконання самостійної роботи та виконуються практичні завдання, в ході яких студенти вчаться складати документи, якими оформлюються результати інвентаризації.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, аналізується хід проведення і необхідність інвентаризації, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу, визначається тема та завдання наступного практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Відображення результатів інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку.

2. Порядок приймання документів інвентаризації в бухгалтерії підприємства і виявлення її результатів.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Аргументація вимоги обов'язкового проведення інвентаризації у випадках, передбачених законодавством.

2. Штрафні санкції та заздалегідь встановлені збитки.

3. Справедлива вартість та її місце в системі оцінок бухгалтерського обліку.

4. Науково-практичний підхід до визначення етапів проведення інвентаризації.

Тема № 6: Основні положення судової бухгалтерії

Практичне заняття 6 (д.ф.н.), практичне заняття 3 (з.ф.н.) Основні положення судової бухгалтерії

Навчальна мета заняття: ознайомитися з предметом і методами судової бухгалтерії, роллю бухгалтерських документів в діяльності правоохоронних органів, а також основними вимогами до оформлення бухгалтерських документів.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Предмет, метод і завдання судової бухгалтерії.
2. Використання судової бухгалтерії в юридичній практиці.
3. Використання бухгалтерських документів при виявленні та розслідуванні злочинів в економіці.

Виконати завдання

Завдання 1.

Визначити до якої групи методів судової бухгалтерії належить кожен із зазначених: відновлення натурально-вартісного обліку товарно-матеріальних цінностей, зустрічна перевірка, конкретизація, бухгалтерський аналіз, комісійна прийомка та відвантаження матеріальних цінностей, аналогія, метод контрольного порівняння залишків, метод зворотної калькуляції, дослідження окремого документа, контрольний обмір, лабораторний аналіз, абстрагування, метод дослідження бухгалтером-експертом слідчих або судових матеріалів, моделювання, взаємний контроль, економіко-математичні методи, економічний аналіз, дедукція, контрольний запуск сировини у виробництво, аналіз і синтез, контрольна закупка, інвентаризація, індукція.

Завдання 2.

Зазначте навіщо потрібно мати базові економічні та бухгалтерські знання наступним суб'єктам: ревізор, аудитор, працівник Бюро економічної безпеки України, юрист підприємства, слідчий, суддя, адвокат, прокурор.

Завдання 3.

Підприємство одержало від постачальника нафтопродукти на суму 620 грн. У бухгалтерії помилково оприбуткували їх на рахунок 23 «Виробництво» таким записом:

Дебет 23 ««Виробництво» – 620 грн.

Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» – 620 грн.

Виправити помилку способом «червоне сторно», зробивши відповідні записи в бухгалтерських документах.

Завдання 4.

На підприємстві зроблено запис у дебет рахунку 20 "Виробничі запаси" і у кредит рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" на суму 2865 грн, а потрібно було провести запис на суму 2365 грн.

Назвати можливі способи виправлення помилки та виправити її.

Завдання 5.

На підприємстві з виробництва оприбутковано готову продукцію за плановою собівартістю на суму 800 грн. Фактична її собівартість становить 750 грн. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку ці операції.

Завдання 6.

На підприємстві на рахунках бухгалтерського обліку операцію відображено в сумі 2865 грн, а потрібно було записати суму 3865 грн.

Необхідно виправити помилку. Вказати спосіб, за допомогою якого це можна зробити.

Завдання 7.

Одержано матеріальні цінності від постачальника на суму 500 Бухгалтер відобразив цю операцію на рахунках таким записом: дебет рахунку 20 "Виробничі запаси", кредит рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками". Але на підприємство були доставлені малоцінні та швидкозношувані предмети.

Виявити помилку в бухгалтерських записах та виправити її.

Завдання 8.

На підприємстві бухгалтер зробив запис у дебет субрахунку 641 "Розрахунки за податками" і в кредит рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками", а потрібно було записати в дебет субрахунку 641 і кредит рахунку 31 "Рахунки в банках". Бухгалтер підприємства зробив "переведення рахунку" – дебет 63 і кредит 31.

В чому полягає помилка бухгалтера та які зловживання можна приховати за допомогою такого запису?

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Бандурка А.М. Судебная бухгалтерия : учебное пособие / А.М. Бандурка и др. Харьков : ООО „Изд-во „ТИТУЛ”, 2007. 468 с.
3. Глібко В.М., Бушан О.П. Судова бухгалтерія : підручник. К. : Хрінком Інтер, 2007. 224 с.
4. Грабова Н.М., Кривонос Ю.Г. Облік основних операцій в бухгалтерських проводках : навч. посіб. [3-є вид., доп]. К. : А.С.К., 2006. 416 с.
5. Дондик Н.Я., Дондик Г.П. Судова бухгалтерія : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 208 с.
6. Камлик М.І. Судова бухгалтерія. К. : Атіка, 2003. 592 с.
7. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 844-848.
8. Нестеренко А. С. Судова бухгалтерія : навч. посіб. / А. С. Нестеренко, С. В. Березовська ; Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса : Фенікс, 2016. 353 с.
9. Писарчук О. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в контексті змін закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 1016-1020.
10. Шаманська В.М., Шаманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 454 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні висвітлити суть предмету судової бухгалтерії, обґрунтувати необхідність знань з бухгалтерського обліку для правознавців. Необхідно звернути увагу на роль бухгалтерського обліку в управлінні підприємством та його значення для покращення фінансових результатів діяльності підприємства та розкриття економічних злочинів. Розглядається зв'язок судової бухгалтерії з іншими дисциплінами юридичного та економічного спрямування.

При розкритті другого питання необхідно визначити сутність документів бухгалтерського обліку, необхідні їх реквізити. Розглядається значення документів бухгалтерського обліку при розслідування економічних злочинів та іншій практичній діяльності правознавців.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути стадії опрацювання документів бухгалтерського обліку. Необхідно визначити основні ознаки недоброякісних документів. Студенти вчаться заповнювати окремі документи бухгалтерського обліку, виправляти в них помилки.

При висвітленні четвертого питання необхідно розглянути організацію та значення документообігу на підприємстві. Вивчається класифікація документів, яка допомагає підтвердити або спростувати відомості про корисливі зловживання при дослідженні документів.

Після розгляду теоретичних питань виконуються практичні завдання. Також при вивченні теми використовується інтерактивний метод ведення заняття: заповнення бухгалтерських документів. Кожен студент відповідно до умови задачі повинен оформити відповідні бухгалтерські документи на своє прізвище (оформлення посвідчення про відрядження, видача йому готівки з каси, оформлення звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт та ін.) Викладач перевіряє правильність заповнення документів, дає завдання студентам повністю охарактеризувати кожен документ відповідно до його характеристик. Здійснюється перевірка виконання самостійної роботи і проводиться тестовий контроль знань студентів.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, підкреслюється необхідність вивчення бухгалтерського обліку студентами даної спеціальності, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу, визначається тема та завдання наступного практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Загальні та специфічні нормативні правові документи, якими слід користуватися при документальному оформленні господарських операцій.
 2. Визначити чинники, від яких залежить якість бухгалтерського обліку.
 3. Принципи зберігання прийнятих до постійного архіву документів.
2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Місце судової бухгалтерії в системі забезпечення економічної безпеки держави
2. Бухгалтерський облік в Україні, його зв'язок з міжнародною системою обліку.
3. Електронні документи та електронний документообіг.
4. Використання електронного цифрового підпису в документах бухгалтерського обігу.
5. Порядок складання та використання документів приватними підприємцями.
6. Практика використання бухгалтерських документів в розслідуванні злочинів (історія та сучасність).
7. Застосування наукових методів та методів бухгалтерського обліку у правоохоронній діяльності.

Тема №7: Організація фінансової контрольної діяльності

Практичне заняття 7 (д.ф.н.) Організація фінансової контрольної діяльності

Навчальна мета заняття: ознайомитися з основними формами та видами контролю в Україні, засвоїти основи проведення документальної ревізії на підприємстві, знати особливості проведення ревізії за ініціативою правоохоронних органів, ознайомитися із сутністю та метою проведення аудиту.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Структура контролю в Україні, його види та форми.
2. Документальна перевірка/ревізія як форма контролю.
3. Сутність аудиту та аудиторської діяльності.
4. Відмінності аудиту та ревізії фінансово-господарської діяльності.

Виконати завдання

Завдання 1.

Визначити до яких видів контролю належать зазначені суб'єкти контролю.

Суб'єкт контролю	Вид контролю				
	Державний	Муніципальний	Незалежний	Контроль власника	Громадський
Міністерство фінансів України					
Львівська обласна рада					
Міністерство юстиції України					
Державна казначейська служба України					
Громадська організація "Центр протидії корупції"					
Державна аудиторська служба України					
Аудиторська фірма "Зевс"					
Харківський національний університет внутрішніх справ					
Міністерство економіки України					
Бочечківська об'єднана територіальна громада					
ТОВ "Аудиторська фірма консалтинг ЛТД"					
Конотопська районна державна адміністрація					
Національний банк України					
Державна податкова служба України					
Комерційний банк					
Верховна Рада України					
Сумська міська рада					
Фонд державного майна України					
Громадська організація "Інститут соціально-економічної трансформації"					
Державна служба статистики України					
Відділення фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку Сумської філії ХНУВС					
Антимонопольний комітет України					

Завдання 2.

Вкажіть які державні органи виконують контрольні функції, зазначені в таблиці.

№ з/п	Функція	Антимонопольний комітет	Державна служба статистики	Мінекономіки	Держаудитслужба	Державна податкова служба	Національний банк України	Фонд державного майна
1	Розробляє проекти державних програм приватизації, організовує і контролює їх виконання							

2	Забезпечує державний захист конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель						
3	Контролює виконання міністерствами, державними службами і відомствами, концернами, асоціаціями, а також підпорядкованими їм підприємствами і об'єднаннями законодавства і нормативних актів з питань статистики, обліку і звітності						
4	Здійснює контроль за економним і правильним витрачанням бюджетних коштів						
5	Регулює грошові відносини в державі						
6	Перевіряє дотримання антимонопольного законодавства всіма суб'єктами господарювання						
7	Контролює за даними звітності реалізацію економічних і соціальних програм розвитку держави в цілому та окремих регіонів						
8	Здійснює контроль за виконанням підприємствами та організаціями незалежно від форм власності зобов'язань перед бюджетом за внесками платежів						
9	Забезпечує контроль за наявністю грошей в обігу						
10	Перевіряє діяльність комерційних банків						
11	Забезпечує контроль за додержанням підприємствами касової дисципліни та правил розрахунків						
12	Контролює за даними звітності збалансованість товарного ринку						
13	Контролює виконання планів економічного та соціального розвитку держави, окремих галузей народного господарства						
14	Здійснює емісію грошей						
15	Контролює забезпечення достовірності державної звітності						
16	Видає інструкції, положення та інші нормативні акти з кредитних, валютних, розрахункових, касових операцій						
17	Здійснює державну політику у сфері приватизації державного майна						
18	Забезпечує контроль за використанням кредитів за цільовим призначенням						
19	Вживає заходи щодо запобігання відхиленням від визначених планами економічного та соціального розвитку держави показників						
20	Здійснює контроль за додержанням фінансової дисципліни підприємств і організацій, що перебувають на державному бюджеті						

Завдання 3. Згрупувати наведені способи фінансово-господарського контролю в загальнонаукові та специфічні: спосіб зворотного рахунка, моделювання, дедукція, логічний контроль, арифметична перевірка, синтез, інвентаризація, індукція, зустрічна перевірка, аналіз, експертиза, юридична перевірка.

Завдання 4. Пов'язати назви принципів контролю з їх визначеннями (поставити поруч з назвою принципу відповідну букву).

Назва принципу Суть принципу

1.Всеосяжність А. Передбачає активний вплив суб'єктів контролю на об'єкти шляхом прийняття ефективних управлінських рішень з усунення виявлених нестач, їх профілактики і попередження

2. Дієвість Б. Передбачає здійснення контролю з найменшими витратами, мінімальною кількістю працівників з відповідними знаннями і навичками роботи

3.Економічність В. Полягає в застосуванні останніх досягнень науки і техніки, передового досвіду. Тому контрольний процес здійснюють висококваліфіковані фахівці, що мають, як правило, спеціальний дозвіл і професійну підготовку

4. Науковість Г. Полягає в розширенні контролю на всі сфери суспільної діяльності й господарський механізм загалом

Завдання 5.

Вказати відмінності аудиту та ревізії фінансово-господарської діяльності за такими ознаками: поняття, законодавче регулювання, підстава для проведення, періодичність проведення, суб'єкт проведення, предмет.

Література:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
4. Про Рахункову палату : Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>.
5. Положення про Державну аудиторську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 року № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#n8>.
6. Про Державну фіскальну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.
7. Про затвердження Порядку координації одночасного проведення планових перевірок (ревізій) контролюючими органами та органами державного фінансового контролю : постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2013-%D0%BF>.
8. Глібко В.М., Бушчан О.П. Судова бухгалтерія : підручник. К. : Хрінком Інтер, 2007. 224 с.

9. Лучковська С. І. Фінансове право : навч. посібник. К. : КНТ, 2010. 296 с.
10. Нестеренко А. С. Судова бухгалтерія : навч. посіб. / А. С. Нестеренко, С. В. Березовська ; Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса : Фенікс, 2016. 353 с.
11. Шаманська В.М., Шаманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 454 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні визначити сутність контролю, види фінансового контролю, основні принципи та основні способи проведення фінансово-господарського контролю на підприємстві.

Під час заняття використовується один із інтерактивних методів – проведення дискусії. Студенти діляться на декілька груп в залежності від кількості структур державного контролю. Одна група студентів наводить позитивні риси та досягнення в роботі органів державного контролю, а інші групи на противагу, наводять приклади негативних моментів у діяльності цих структур.

При розкритті другого питання необхідно розглянути сутність та значення ревізії, її класифікацію та характеристику її основних видів.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні визначити необхідність проведення незалежного контролю на сучасному етапі розвитку економіки. Необхідно розглянути сутність аудиту та назвати його основні функції та завдання.

Після розгляду теоретичних питань перевіряється виконання самостійної роботи та виконуються практичні завдання, в ході яких студенти вчаться визначати основні принципи фінансово-господарського контролю.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, визначається необхідність господарського контролю в практичній діяльності правоохоронних органів, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу, визначається тема та завдання наступного практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Загальний порядок перевірки бухгалтерського обліку і фінансової звітності.
2. Права, обов'язки та відповідальність ревізорів.
3. Основні види аудиту.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Взаємодія аудитора (аудиторської фірми) та правоохоронних органів.
2. Роль правоохоронних органів в організації й проведенні економічного контролю.
3. Якість бухгалтерського обліку як об'єкт оцінки інформаційного забезпечення внутрішнього контролю.
4. Роль економічного контролю у виявленні правопорушень у фінансово-господарській сфері.
5. Становлення та розвиток національної системи аудиту.
6. Розвиток незалежного контролю в Україні.
7. Основні напрями діяльності внутрішнього аудиту в системі управління.
8. Застосування вибіркового методу в аудиті фінансової звітності.
9. Аудиторський висновок: методика вибору в світлі змін міжнародних стандартів аудиту.

Тема №8: Організація та проведення перевірок Державною аудиторською службою України

Практичне заняття 8 (д.ф.н.) Організація та проведення перевірок Державною аудиторською службою України

Навчальна мета заняття: розглянути особливості проведення ревізії/перевірки за ініціативою правоохоронних органів, порядок проведення фінансової інспекції на підприємстві, ознайомитися з документами, за допомогою яких оформлюються результати перевірки.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Завдання та функції Державної аудиторської служби України.
2. Етапи проведення комплексної ревізії фінансово-господарської діяльності підприємства.
3. Порядок призначення та проведення ревізії, яка проводиться за ініціативою правоохоронних органів.
4. Проблемні аспекти призначення ревізій та перевірок під час здійснення досудового розслідування у кримінальних провадженнях.

Виконати завдання

Завдання 1.

У районній поліклініці поточний ремонт приміщень проводила бригада з трьох осіб, з якими був укладений договір на виконання робіт протягом місяця. Заробітна плата працівникам виплачувалася за видатковими касовими ордерами.

При перевірці бухгалтерських документів оперативний працівник звернув увагу на те, що заробітна плата, виплачена робітникам за місяць роботи, дещо завищена і складає 1500 грн. на людину. За паспортними даними він знайшов робітників, що виконували ремонтні роботи, і одержав у них письмові пояснення. У своїх письмових показаннях робітники повідомили, що вони одержали по 900 грн. безпосередньо від головлікаря поліклініки й у видаткових касових ордерах не розписувалися. Касир поліклініки у своїх показаннях підтвердила, що за вимогою головлікаря вона видала йому заробітну плату тимчасових робітників-ремонтників, а їх підписи у видаткових касових ордерах – підроблені й поставлені безпосередньо головлікарем.

Визначте які документи необхідно вилучити на підприємстві. Складіть подання до суду про призначення документальної ревізії на досудовому слідстві.

Завдання 2.

Умовними даними заповніть направлення для посадових осіб органів державного фінансового контролю на проведення заходів державного фінансового контролю (ревізії, державного фінансового аудиту, перевірки закупівель).

Література:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
4. Положення про Державну аудиторську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 року № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#n8>.
5. Про затвердження Порядку координації одночасного проведення планових перевірок (ревізій) контролюючими органами та органами державного фінансового контролю : постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2013-%D0%BF>.
6. Бандурка А.М. Судебная бухгалтерия : учебное пособие / А.М. Бандурка и др. Харьков : ООО „Изд-во „ТИТУЛ”, 2007. 468 с.
7. Глібко В.М., Бушан О.П. Судова бухгалтерія : підручник. К. : Хрінком Інтер, 2007. 224 с.
8. Жидков В. Призначення ревізій та перевірок під час розслідування. *LexInform*. 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/pryznachennya-revizij-ta-perevirok-pid-chas-rozsliduvannya/>.
9. Камлик М.І. Судова бухгалтерія. К. : Атіка, 2003. 592 с.

10. Нестеренко А. С. Судова бухгалтерія : навч. посіб. / А. С. Нестеренко, С. В. Березовська ; Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса : Фенікс, 2016. 353 с.
11. Шаманська В.М., Шаманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 454 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні охарактеризувати етапи проведення комплексної фінансової перевірки та визначити перелік документів оформлення її.

При розкритті другого питання необхідно розглянути значення фінансової перевірки для діяльності органів внутрішніх справ, ознаки, за якими перевірка, яка проводиться за ініціативою органів дізнання та попереднього слідства, відрізняється від комплексної фінансової перевірки. Необхідно визначити напрямки взаємодії слідчого або дізнавача з фінансовим інспектором під час проведення ревізії за ініціативою правоохоронних органів.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути порядок призначення фінансової перевірки за ініціативою органів внутрішніх справ та охарактеризувати складові частини постанови про призначення на вимогу слідчого ревізії. Необхідно перелічити випадки, в яких виникає необхідність у проведенні комплексної ревізії та ревізії на вимогу органів дізнання і слідчого.

Після розгляду теоретичних питань перевіряється виконання самостійної роботи студентів.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, аналізується хід проведення і необхідність ревізії в діяльності правоохоронних органів, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу, визначається тема та завдання наступного практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Охарактеризуйте взаємодію слідчого та ревізора під час проведення ревізії за ініціативою правоохоронних органів. Наведіть приклади такої взаємодії.

2. Вкажіть та опишіть найтипівіші порушення під час проведення ревізій за ініціативою правоохоронних органів.

3. Скласти список основних нормативно-правових документів, що регулюють права та обов'язки правоохоронних органів при здійсненні ними функцій у сфері боротьби з господарськими злочинами.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Використання прийомів дослідження документальних даних та методів фактичного контролю господарської діяльності в практиці органів внутрішніх справ.
2. Особливості проведення ревізій і перевірок фінансово-господарської діяльності Рахунковою палатою та Державною аудиторською службою України.
3. Характеристика інформаційної бази для забезпечення проведення ревізії на підприємстві.

Тема №9: Сутність і процес судово-бухгалтерської експертизи

Практичне заняття 9 (д.ф.н.), практичне заняття 4 (з.ф.н.) Сутність і процес судово-бухгалтерської експертизи

Навчальна мета заняття: визначити предмет і об'єкти судово-бухгалтерської експертизи, навчитися оцінювати якість проведеної ревізії фінансово-господарської діяльності на підприємстві та застосовувати методичні прийоми судово-бухгалтерської експертизи, знати порядок проведення судово-бухгалтерської експертизи органами Міністерства Юстиції України, оволодіти стадіями процесу судово-бухгалтерської експертизи, розуміти процедури судово-бухгалтерської експертизи та їх застосування в експертному дослідженні, ознайомитися з правами, обов'язками та відповідальністю експерта-бухгалтера.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сутність та принципи судово-бухгалтерської експертизи.
2. Предмет судово-бухгалтерської експертизи.
3. Завдання судово-бухгалтерської експертизи та їх зміст.
4. Метод судово-бухгалтерської експертизи та його методичні прийоми.
5. Порядок призначення судово-бухгалтерської експертизи.
6. Зміст та структура постанови (ухвали) про призначення судово-бухгалтерської експертизи.
7. Проведення судово-бухгалтерської експертизи в експертних установах.
8. Методика проведення бухгалтерської експертизи в суді.

Виконати завдання

Завдання 1.

З наведених критеріїв вибрати ті, за які відповідальний бухгалтер-експерт:

- ефективність експертизи;
- визначення доцільності виконання господарських операцій;
- усвідомлене перекручування інформації чи приховування фактів крадіжок і зловживань;

- повнота і якість експертизи;
- встановлення винних осіб;
- правова оцінка дій правових осіб;
- вірогідність і об'єктивність поданої у висновку інформації;
- всебічність і всеосяжність експертизи;
- відмова без поважних причин від виконання обов'язків;
- результативність експертизи;
- аналіз усіх результатів господарської діяльності
- ухилення від прибуття до суду, органів попереднього слідства або дізнання.

Завдання 2.

Скласти порівняльну таблицю відмінностей судово-бухгалтерської експертизи та аудиту такої форми:

Ознака	Судово-бухгалтерська експертиза	Аудит
Мета проведення		
Завдання		
Суб'єкт		
Об'єкт		
Гласність		
Ініціатори проведення		
Джерела фінансування		
Оформлення результатів		
Користувачі інформації		

Завдання 3.

Скласти порівняльну таблицю відмінностей судово-бухгалтерської експертизи та ревізії фінансово-господарської діяльності підприємств такої форми:

Ознака	Судово-бухгалтерська експертиза	Ревізія фінансово-господарської діяльності
Масштаб дослідження		
Період проведення		
Суб'єкт призначення		
Плановість		
Сутність		
Правова основа		
Суб'єкт проведення		
Регламентация дій ревізора/експерта		
Правовий статус ревізора/експерта		
Застосування методів фактичного контролю		
Спілкування з винними особами		
Дослідження документів		
Наявність обмежень дослідження		
Вилучення документів		

Регламентация прав і обов'язків ревізора/експерта		
Мета		

Завдання 4.

Проаналізувати наведені вимоги до бухгалтера-експерта і на підставі цього сформулювати його обов'язки:

1) суворо дотримувати положення Конституції України, законів України про захист прав та інтересів громадян, підприємств, установ і організацій;

2) неухильно охороняти інтереси держави, рішуче боротися з порушниками державної дисципліни при здійсненні господарської діяльності підприємствами різних форм власності;

3) експерт-бухгалтер не повинен давати висновки з питань, що виходять за межі його компетенції;

4) виконати повне дослідження і скласти обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок;

5) у разі недостатності наданих даних експерт повинен у письмовій формі повідомити про це слідчого або суд;

6) на вимогу органів дізнання, слідчого, прокурора, судді, суду дати роз'яснення щодо складеного висновку;

7) заявити про самовідвід у таких випадках:

- якщо зацікавлений у наслідках справи;
- є родичем сторін або інших осіб, що беруть участь у справі;
- перебуває у службовій або іншій залежності від сторін, інших осіб, що беруть участь у справі;
- приховував обставини, що викликають сумнів у його неупередженості.

Завдання 5.

Відповідно до постанови слідчого прокуратури м. Вінниці експерту-бухгалтеру були поставлені такі питання:

- перевірити правильність застосування розцінок під час розрахунку нарядів бригади каменярів;

- установити, чи обґрунтовано складений кошторис на будівництво школи;

- визначити компетентність ревізорів, які склали акт ревізії №382 від 05.05.2018 р. про встановлення лишків станом на 01.05.2018 р. на підприємстві «Тигрис».

Необхідно: визначити, які питання належать до компетенції експертів інших спеціальностей. Визначити питання, які виходять за межі компетенції експерта-бухгалтера, але можуть бути переформульовані у відповідності з п. 33 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз (наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. М2 53/5). Переформулюйте ці питання.

Завдання 6.

Для проведення судово-бухгалтерської експертизи 03.03.2021 р. до державної експертної установи надійшла постанова прокурора Сумської області Ніколенко О.І.

На вирішення експертизи поставлені такі запитання:

1) Чи підтверджується документально придбання в серпні 2020 р. підприємством «Торнадо» комп'ютера за договором купівлі-продажу № 42 від 01.08.2020 р. за накладною № 20 від 12.08.2020 р. на загальну суму 39000 грн?

2) Чи відповідно до чинного законодавства складена накладна № 20 від 12.08.2020 р.?

Для проведення дослідження експерту надані:

1. Головна книга корпорації «Торнадо» за 2020 р.;

2. Касова книга корпорації «Торнадо» за 2020 р.

Експертом було заявлене клопотання про надання необхідних матеріалів.

Необхідно: визначити перелік документів, необхідних для відповіді на поставлені запитання, та оформити клопотання. Скласти висновок, за умови, що клопотання задоволено повністю. За наданими документами ці основні засоби відображені в бухгалтерському обліку підприємства «Торнадо» відповідно до вимог чинного законодавства, а первинні документи складені відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення.

Завдання 7.

Засновники ТОВ «Енергія» звернулися до суду з позовом про виплату їм вартості частини майна підприємства станом на 01.10.2021 р.

Ухвалою суду була призначена судово-бухгалтерська експертиза, на вирішення якої було поставлене таке запитання:

1. В якій сумі документально підтверджується заборгованість ТОВ «Енергія» перед засновниками станом на 01.10.2021 р.?

На експертизу надійшла лише ухвала суду.

Необхідно:

1. Визначити, які документи необхідні для вирішення поставленого запитання.

2. Оформити процесуальний документ, яки складає судовий експерт для надання необхідних йому матеріалів.

Завдання 8.

На дослідження судовому експерту-бухгалтеру поставлене таке запитання:

1. Чи підтверджується документально нестача товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «Моноліт» станом на 01.11.2021 р.?

На дослідження експерту надані всі необхідні документи.

У ході дослідження експертом встановлено, що інвентаризація ТМЦ проводилася на даному підприємстві станом на 01.01.2021 р, а також на 01.11.2019 р.

На підставі наданих на дослідження документів експертом розрахований обліковий залишок ТМЦ станом на 01.11.2021 р. Після зіставлення облікового залишку з даними фактичного залишку експертом виявлені лишки ТМЦ станом на 01.11.2021 р.

Скласти висновок судово-бухгалтерської експертизи.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Базась М. Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : МАУП, 2007. 488 с.
3. Бандурка А.М. Судебная бухгалтерия : учебное пособие / А.М. Бандурка и др. Харьков : ООО „Изд-во „ТИТУЛ”, 2007. 468 с.
4. Береза Н. Правові основи призначення і проведення судово-бухгалтерської експертизи в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 2. С. 127-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_2_26.
5. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник. К. : Видавнича компанія «Воля». 2004. 656 с.
6. Глібко В.М., Бушан О.П. Судова бухгалтерія : підручник. К. : Хрінком Інтер, 2007. 224 с.
7. Нестеренко А. С. Судова бухгалтерія : навч. посіб. / А. С. Нестеренко, С. В. Березовська ; Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса : Фенікс, 2016. 353 с.
8. Поникаров В.Д. Судебно-бухгалтерская экспертиза : учебное пособие / В.Д. Поникаров и др. Харьков : Арсис, 2002. 240 с.
9. Сторожук Н. Судово-бухгалтерська експертиза: критичний огляд нормативно-правового регулювання, методології та організації. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 6. С.43-49.
10. Шаманська В.М., Шаманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 454 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні розкрити сутність судово-бухгалтерської експертизи та охарактеризувати її основні принципи. Необхідно розглянути процес бухгалтерської експертизи як системне дослідження господарських процесів.

При розкритті другого питання необхідно розглянути предмет та об'єкти судово-бухгалтерської експертизи, приклади використання її під час розслідування економічних злочинів.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути завдання, які ставляться перед судово-бухгалтерською експертизою.

Розглядаючи четверте питання необхідно розкрити зміст загальнонаукових методичних прийомів судово-бухгалтерської експертизи та їх призначення. Студенти також повинні визначити зміст і застосування обліково-аналітичних процедур у дослідженнях судово-бухгалтерської експертизи.

Під час розгляду п'ятого питання студенти повинні розкрити процес бухгалтерської експертизи як системного дослідження господарських процесів, регламентацію та порядок призначення бухгалтерської експертизи.

При розкритті шостого питання необхідно розглянути зміст та структуру постанови про призначення судово-бухгалтерської експертизи та процес її планування. Студенти повинні охарактеризувати судово-бухгалтерську експертизу як науковий метод збирання доказів на стадіях попереднього розслідування та судового розгляду. Звертається увага на складання переліку матеріалів, що надсилаються на дослідження експерту бухгалтеру та визначення питань, на які повинен дати відповідь судовий експерт-бухгалтер.

Відповідаючи на сьоме питання, студенти повинні перелічити стадії бухгалтерської експертизи та охарактеризувати їх. Необхідно розглянути процес реалізації результатів судово-бухгалтерської експертизи.

Після розгляду теоретичних питань перевіряється виконання самостійної роботи.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, визначається необхідність проведення судово-бухгалтерської експертизи в практиці діяльності правоохоронних органів, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу, визначається тема та завдання наступного практичного заняття.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Навести приклади використання економічних знань у оперативній практиці діяльності правоохоронних органів.

2. Особливості організації судово-бухгалтерської експертизи на стадії досудового розслідування.

3. Особливості проведення судово-бухгалтерської експертизи в суді.

4. Реалізація висновку експерта-бухгалтера у судовому процесі. Навести конкретні приклади.

5. Описати процедуру допиту експерта-бухгалтера в суді відповідно до процесуального законодавства.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Судова експертиза як складова державного контролю.

2. Призначення та застосування методів документалістики у судово-бухгалтерській експертизі.

3. Зміст та застосування обліково-аналітичних процедур у дослідженнях судово-бухгалтерської експертизи.

4. Участь спеціаліста-бухгалтера в слідчих діях.

5. Профілактичні заходи судово-бухгалтерської експертизи для запобігання правопорушенням у господарській діяльності.
6. Формування питань експерту-бухгалтеру при розслідуванні правопорушень у сфері економіки.
7. Використання економічних знань у оперативній практиці.
8. Особливості організації судово-бухгалтерської експертизи на стадії досудового розслідування.
9. Експертне дослідження та його зміст.
10. Методичні прийоми судово-бухгалтерської експертизи та властиві їм експертно-аналітичні процедури.
11. Реалізація висновку експерта-бухгалтера у судовому процесі.

Тема №10: Використання облікових документів при виявленні та розслідуванні корисливих зловживань в окремих сферах економічної діяльності

Практичне заняття 10 (д.ф.н.) Використання облікових документів при виявленні та розслідуванні корисливих зловживань в окремих сферах економічної діяльності

Навчальна мета заняття: ознайомитися з проведенням судово-бухгалтерської експертизи окремих операцій на підприємстві, навчитися правильно визначати питання для судових експертів-бухгалтерів.

Час проведення - 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Дослідження бухгалтерських документів, пов'язаних з готівковими та безготівковими розрахунками.
2. Методика проведення судово-бухгалтерської експертизи правопорушень, пов'язаних із ухилянням від сплати податків на підприємстві.
3. Експертне дослідження операцій з розрахунків із персоналом на підприємстві.

Виконати завдання

Завдання 1.

Згідно висновку експерта-бухгалтера ним були виявлені наступні порушення на підприємстві при оформленні касових документів.

1. У деяких прибуткових касових ордерах були відсутні підписи керівника підприємства, а в деяких видаткових касових ордерах – підписи головного бухгалтера. Також у кількох прибуткових касових ордерах відсутні підписи касира.

2. Серед заповнених прибуткових касових ордерів експерт-бухгалтер виявив декілька підкладених відірваних корінців, тому у висновку було зазначено, що окремі посадові особи використовували корінці прибуткових касових ордерів для фіктивного підтвердження придбання матеріальних цінностей тощо. Однак інших доказів на підтвердження таких фактів не виявлено.

3. У прибутковому касовому ордері № 456 від 17 жовтня поточного року зазначена сума 2100,00 грн, а за даними відомості, що додається до нього - 2110,00 грн. У кримінальній справі міститься пояснення касира, який стверджує, що це описка.

4. У видатковому касовому ордері № 576 від 12 квітня поточного року відсутній підпис особи, якій були видані кошти. Дана особа факт отримання готівки під звіт підтверджує, а відсутність підпису у видатковому касовому ордері пояснює отриманням коштів її донькою, тому що в цей час особа хворіла.

5. За період з 11 березня до 30 березня поточного року всі касові ордери у графі «підпис касира» були підписані бухгалтером Янченко О.С. Бухгалтер ці дії пояснила тим, що касир перебувала у черговій відпустці, однак відповідного наказу (розпорядження) на підприємстві не було, також відсутній належно оформлений акт передачі каси під повну матеріальну відповідальність.

6. При порівнянні видаткового касового ордера № 235 від 11 травня поточного року з даними особових рахунків і платіжною відомістю № 23 експерт-бухгалтер виявив передачу грошей касиром працівникові підприємства Бакаєву О.О. в сумі 75,00 грн, яку касир пояснив як помилку при здійсненні підрахунку грошей.

Необхідно:

- 1) визначити об'єкти дослідження в кожній з наведених ситуацій;
- 2) вказати прийоми контролю, що були використані експертом-бухгалтером при дослідженні документів;
- 3) визначити чи правомірно експерт-бухгалтер застосовував ці методичні прийоми та вказав у висновку дані порушення.

Відповіді обґрунтувати.

Завдання 2.

1. У кримінальній справі за обвинуваченням головного бухгалтера насінної станції «Сортнасіннявоч» у розкраданні державного майна призначена судово-бухгалтерська експертиза. Експерту поставлене питання: чи правомірними є результати інвентаризації. У матеріалах справи, наданої експерту-бухгалтеру для дослідження, містилися підсумкові документи інвентаризації, за результатами якої на підприємстві виявлено нестачу основних засобів на суму 123500,00 грн. і сировини та матеріалів на суму 456,00 грн.

2. Слідчим податкової міліції у Сумській області порушено справу за обвинуваченням бухгалтера ТОВ «Резерв» у недоплаті до бюджету податку на додану вартість в особливо великих розмірах. За матеріалами кримінальної справи призначено судово-бухгалтерську експертизу. Експерту-бухгалтеру поставлене питання: чи правильно визначалася база оподаткування податком на додану вартість (податкове зобов'язання та податковий кредит) бухгалтером даного підприємства протягом минулого року.

3. Працівниками Конотопського районного відділу поліції проводиться досудове розслідування за кримінальною справою, порушеною за фактом розкрадання касиром коштів державного підприємства «Сейм». Підозрюється, що

внаслідок зловживання службовим становищем касиром Василящук І. В. викрадено з каси підприємства 21000,00 грн. У результаті проведеної в ході слідства позачергової експертизи встановлено підроблення підписів працівників у платіжних відомостях, виправлення й дописування в касових документах. Оцінивши зібрану в ході слідства інформацію, слідчий призначив судово-бухгалтерську експертизу. Перед експертом-бухгалтером поставлено завдання: визначити суму збитку, завданого підприємству розкраданням готівки.

4. Згідно заяви, що надійшла до Сумського районного управління поліції від акціонерів ПАТ «Сумська новобудова» про те, що голова правління Драновський Л. С. використовує будівельні матеріали підприємства для будівництва власного будинку, за матеріалами дослідчої перевірки порушено кримінальну справу. За матеріалами кримінальної справи для встановлення її фактичних обставин, які потребують спеціальних знань, слідчим призначено судово-бухгалтерську експертизу. На її вирішення поставлено питання: чи використано будматеріали, що відпускаються зі складу ПАТ «Сумська новобудова» в третьому кварталі поточного року за призначенням, указаним у видаткових документах?

5. Слідчим Сумського районного управління поліції порушено кримінальну справу за фактом нестачі товарів на складі ПАТ «Інжиніринг», виявленої в результаті проведеної інвентаризації. У розкраданні цінностей обвинувачується комірник складу підприємства Кравченко В. Р., який не визнає своєї вини та подав клопотання слідчому про призначення судово-бухгалтерської експертизи. Клопотання обвинуваченої особи слідчий задовільнив. Експерту-бухгалтеру поставлено питання: чи є правильними результати проведеної інвентаризації?

Необхідно:

1) визначити що є предметом судово-бухгалтерської експертизи у зазначених ситуаціях;

2) навести можливий перелік об'єктів, необхідних експерту-бухгалтеру для дослідження.

Завдання 3.

У процесі розслідування кримінальної справи, порушеної за фактом розкрадання матеріалів зі складу ПАТ «Ресурс», слідчий Демченко К. С. виявив необхідність у спеціальних знаннях з бухгалтерського обліку для прийняття рішень щодо подальших дій розслідування справи. У зв'язку з цим Демченко К. С. виніс постанову про призначення судово-бухгалтерської експертизи, завданнями якої є:

1) визначення періоду утворення нестачі;

2) визначення суми утвореної нестачі.

Для проведення експертизи призначено судового експерта-бухгалтера Зайченка І. О. Слідчий передав експертові матеріали справи, зібрані у процесі розслідування. Результати дослідження первинних документів з руху матеріалів на складі ПАТ «Ресурс» та записи аналітичного обліку, які містилися в наданій

для дослідження справи, наведені у таблиці 1. Необхідно дати відповіді на поставлені питання перед експертом-бухгалтером.

Таблиця 1 – Рух матеріалів на складі ПАТ «Ресурс» протягом вересня 2021 року

Дата	Зміст господарської операції	Ціна, грн	Надійшло	Витрачено	Залишок
01.09	Залишок на складі за даними інвентаризації: – дошки дубові, м ³	250,00			20,0
10.09	Відпущено у виробництво: – дошки дубові, м ³	250,00		7,0	
12.09	Отримано від ДП "Конотопський лісгосп": – дошки соснові, м ³	120,00	35,0		
16.09	Відпущено у виробництво: – дошки дубові, м ³ – дошки соснові, м ³	250,00 120,00		15,0 15,0	
21.09	Отримано від ДП "Конотопський лісгосп": – дошки дубові, м ³ – дошки соснові, м ³	250,00 120,00	10,0 7,0		
30.09	Залишок за даними інвентаризаційного опису: – дошки дубові, м ³ – дошки соснові, м ³	250,00 120,00			

Завдання 4. Працівник розрахувався з підприємством-постачальником власними коштами за отриману сировину у сумі 12000 грн. з ПДВ, так як на підприємстві грошей на поточному рахунку не було. Ліміт каси 1000 грн. У касі наявних грошей 400 грн.

Зробити проводки до перевірки підприємства Державною фіскальною службою України та після перевірки.

Завдання 5. Підприємство отримало з банку у касу 1200 грн. на відрядження, з яких видано 400 грн. працівникам як аванс на відрядження (кошти використані повністю) та 800 грн. експедитору на закупівлю матеріалів. Експедитор закупив матеріали на цю суму з ПДВ та здав авансовий звіт.

Зробити проводки до перевірки підприємства та після перевірки контролюючим органом.

Завдання 6. На підприємстві одержано 50 000 ц зерна ярової пшениці і 80 00 ц соломи. Затрати на цій культурі склали 112 000 грн. Визначити собівартість виробництва зерна ярової пшениці та соломи.

Завдання 7. За минулий рік підприємством громадського харчування «Ромашка» використало таку кількість макаронних виробів:

1) Макарони - 6 000 кг (ціна – 5 грн 70 коп.);

2) Вермішель – 4 000 кг (ціна – 5 грн 90 коп);

3) Локшина – 2 000 кг (ціна - 5 грн 60 коп.).

Визначити середньозважену ціну макаронних виробів для обчислення ціни на продукцію кафе «Ромашка».

Завдання 8. Підприємством безоплатно передано місцевій школі готову продукцію виробнича собівартість якої 1500 грн., а звичайна ціна - 2100 грн. Податковий прибуток підприємства за минулий рік - 100 тис. грн.

Зробити бухгалтерські проводки та визначити величину податку на прибуток.

Завдання 9. У зв'язку з моральним зносом комп'ютера, він проданий власному працівнику за готівку у сумі 300 грн.

Зробити проводки до перевірки підприємства Державною фіскальною службою України та після перевірки.

Завдання 10. Підприємство отримало безкоштовно технологічне обладнання вартість якого згідно із супровідними документами 200000 грн. Обладнання доставлено транспортною організацією за 1150 грн. з ПДВ на умовах подальшої оплати. Монтаж обладнання підприємство здійснило власним силами (заробітна плата -1200 грн. та використано матеріалів на суму 900 грн.).

Зробити необхідні бухгалтерські записи та визначити балансову вартість обладнання.

Завдання 11. Первісна вартість придбаного у грудні 2018 року обладнання становило 80 000 грн., термін його корисної експлуатації - 5 років. Очікується, що ліквідаційна вартість верстата становитиме 5000 грн.

Розрахувати щорічну суму амортизації методом прискореного зменшення залишкової вартості. Зробити бухгалтерські проводки з придбання та нарахування за 1 квартал (помісячно).

Література:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Про Державну фіскальну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.
4. Базась М. Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : МАУП, 2007. 488 с.
5. Бандурка А.М. Судебная бухгалтерия : учебное пособие / А.М. Бандурка и др. Харьков : ООО „Изд-во „ТИТУЛ”, 2007. 468 с.

6. Береза Н. Правові основи призначення і проведення судово-бухгалтерської експертизи в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 2. С. 127-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_2_26.
7. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник. К. : Видавнича компанія «Воля». 2004. 656 с.
8. Глібоко В.М., Бущан О.П. Судова бухгалтерія : підручник. К. : Хрінком Інтер, 2007. 224 с.
9. Нестеренко А. С. Судова бухгалтерія : навч. посіб. / А. С. Нестеренко, С. В. Березовська ; Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса : Фенікс, 2016. 353 с.
10. Шаманська В.М., Шаманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 454 с.

Необхідне обладнання – ноутбук, мультимедійний проектор, екран.

Хід проведення заняття

I. Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі та визначення мотиваційних основ вивчення матеріалу теми. Звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів та обговорення під час заняття.

II. Основна частина заняття присвячена обговоренню та аналізу питань теми.

Під час розгляду першого питання студенти повинні визначити основні завдання та порядок експертного дослідження операцій з коштами в касі підприємства, охарактеризувати основні види зловживань при виконанні операцій з грошовими коштами. Необхідно розкрити основні завдання та порядок проведення судово-бухгалтерської експертизи при дослідженні операцій безготівковими розрахунками.

При розкритті другого питання необхідно визначити завдання та методику проведення судово-бухгалтерської експертизи результатів фінансово-господарської діяльності підприємства. Необхідно також вказати основні завдання, що вирішуються в процесі судово-бухгалтерської експертизи правопорушень, пов'язаних з ухиляннями від сплати податків та розглянути порядок дослідження експертом та навести перелік документів, необхідних для визначення правильності сплати податків підприємством.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розкрити зміст судово-бухгалтерської експертизи операцій з використання праці та її оплати, розглянути об'єкти даної судово-бухгалтерської експертизи. Студенти також повинні окреслити коло питань, які слідчий (суд) може поставити перед судовим експертом-бухгалтером при дослідженні операцій з праці та її оплати.

Після розгляду теоретичних питань перевіряється виконання самостійної роботи та виконуються практичні завдання, в ході вирішення яких студенти вчаться основам проведення судово-бухгалтерської експертизи в окремих галузях господарювання.

III. У заключній частині заняття узагальнюється вивчений матеріал, аналізується хід та методика проведення судово-бухгалтерської експертизи в

окремих галузях господарювання, підводиться підсумок щодо рівня засвоєння матеріалу.

Завдання, що виносяться на самостійну роботу студента

1. Підготувати відповіді на питання:

1. Об'єкти судово-бухгалтерської експертизи виробництва і реалізації товарів, продукції, робіт та послуг.

2. Методичні прийоми експертного дослідження виробництва і реалізації товарів, продукції, робіт та послуг в будівельних організаціях.

3. Методичні прийоми експертного дослідження виробництва і реалізації товарів, продукції, робіт та послуг в торгівлі.

4. Розглянути порядок експертизи господарських операцій, пов'язаних з використанням основних засобів.

5. Назвати основні джерела інформації при дослідженні судово-бухгалтерською експертизою операцій з заробітної плати.

2. Написати анотацію наукової статті з даної теми (пишеться студентом у кількості 1 на семестр).

Теми рефератів

1. Особливості дослідження операцій з грошовими коштами за ініціативою правоохоронних органів.

2. Шляхи легалізації (відмивання) доходів через банківські та інші фінансово-кредитні установи.

3. Фінансовий моніторинг як захід протидії тіньовій економіці в Україні.

4. Міжнародне співробітництво у запобіганні та протидії легалізації (відмивання) доходів та фінансування тероризму.

5. Профілактика правопорушень у легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

6. Дослідження розрахунку та обґрунтування торгівельних націнок на реалізовані товари.

7. Встановлення обґрунтованості договірних відносин між суб'єктами господарських відносин.

8. Основні способи ухилення від сплати податків.

9. Фінансовий моніторинг підприємства як захід протидії тіньовій економіці в Україні.

10. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства.

11. Визначення величини податку на прибуток, що належить сплаті до бюджету.

12. Характеристика фінансово-кредитних злочинів.

13. Особливості дослідження операцій з руху основних засобів.

14. Кількісна оцінка ризику структури капіталу підприємства.

15. Мета і завдання аудиторської перевірки незавершеного будівельного виробництва: підхід до ідентифікації.

16. Фактографічна інформація, що використовується судово-бухгалтерською експертизою при дослідженні операцій з праці та заробітної плати.

17. Наслідки порушення трудового законодавства для працівників підприємства та держави.
18. Основні економічні, правові та організаційні положення щодо оплати праці та утримань із заробітної плати.
19. Проблеми обліку доходів страхових організацій і шляхи їх вирішення.
20. Шляхи удосконалення первинного обліку непрямих витрат, пов'язаних із виплатою заробітної плати.

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Нормативна

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.
5. Про Рахункову палату : Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>.
6. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
7. Положення про Державну аудиторську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 року № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>.
8. Про Державну фіскальну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>.
9. Про затвердження Порядку координації одночасного проведення планових перевірок (ревізій) контролюючими органами та органами державного фінансового контролю : постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2013-%D0%BF#Text>.

Основна

10. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ», т. 94).

11. Глібко В.М., Бушан О.П. Судова бухгалтерія : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : «Право», 2011. 224 с. URL: <https://uristinfo.net/uchebnye-materialy/274-sudova-buhgalterija.html>.
12. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2016. 424 с.
13. Дондик Н.Я., Дондик Г.П. Судова бухгалтерія : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 208 с.
14. Жидков В. Призначення ревізій та перевірок під час розслідування. *LexInform*. 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/pryznachennya-revizij-ta-perevirok-pid-chas-rozsliduvannya/>.
15. Лобода Н. О., Чабанюк О. М. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2022. 224 с.
16. Лучковська С. І. Фінансове право : навч. посібник. К. : КНТ, 2010. 296 с.
17. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 17. С. 844-848. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/170.pdf>.
18. Нестеренко А. С. Судова бухгалтерія : навч. посіб. / А. С. Нестеренко, С. В. Березовська ; Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса : Фенікс, 2016. 353 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/658>.
19. Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Мельничук І. В., Мужевич Н. В. Бухгалтерський облік: від знань до компетентностей: навчальний посібник для дистанційного навчання. Тернопіль, 2020. 366 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/37773>.
20. Парфентій Л. А. Судова економічна експертиза при розслідуванні корупційних злочинів. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 13–23. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.01>.
21. Писарчук О. В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в контексті змін закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 1016-1020. URL: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/207.pdf>.
22. Рязанова Н. О. Бухгалтерський облік : навчально-методичний посібник. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 287 с.
23. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : Нац. техн. ун-т Укр. "Київський політехн. ін-т ім. І.Сікорського", 2017. 247 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/20080>.
24. Харченко С. І. Бухгалтерський облік виконання бюджетів : монографія. Кн.2. К. : Кондор, 2016. 544 с.

Допоміжна

25. Береза Н. Правові основи призначення і проведення судово-бухгалтерської експертизи в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 2. С. 127-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_2_26.
26. Воронко Р. М., Чабанюк О. М., Чік М. Ю., Воронко О. С. Особливості судово-бухгалтерської експертизи та окремі питання її нормативно-правового регулювання. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету* /

- [ред. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. Львів : Вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2022. Вип. 67. С. 13-20.
27. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С. 69-77. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5894&i=12>.
 28. Євдокимов В. В., Самчик М. Ю. Бухгалтерський облік витрат на ремонт власних основних засобів. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5236>.
 29. Іванюта О. В., Самчук К. І. Бухгалтерський облік формування загальновиробничих витрат цехів основного виробництва великих промислових підприємств машинобудівної галузі. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 22. С. 54-64. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2016/14.pdf.
 30. Карпенко Є.А., Копайгора І.С. Теоретичні основи судово-бухгалтерської експертизи. *Економіка і регіон*. 2023. № 1 (88). С. 121–127. DOI: 10.26906/EiR.2023.1(88).2882.
 31. Максименко І. Я., Ганноцька К. С. Особливості обліку орендних операцій: бухгалтерський та податковий аспекти. *Економіка та держава*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4447&i=19>.
 32. Матюха В. І., Мисака Г. В. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями. *Молодий вчений*. 2018. № 1. С. 933-936. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1\(2\)_88](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1(2)_88).
 33. Романів Є. М., Дида О. В. Бухгалтерський облік і оподаткування неприбуткових організацій: особливості та порядок проведення в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1290-1294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_311.
 34. Шендригоренко М. Т., Лядська В. В. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 1/1. С. 19-21.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційний вебпортал Бюро економічної безпеки України. URL: <https://esbu.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
6. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: <https://rp.gov.ua/home/>
7. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Аудиторської палати України. URL: <https://www.apu.com.ua/>

- 10.Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>
- 12.Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 13.Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
- 14.Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
- 15.Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>